

A jövő 1890—91-ik tanévre vonatkozó értesítés.

1. Az 18⁹⁰/₉₁.—18⁹²/₉₃. tanévekre igazgatónak megválasztott Bodor István rendes tanár. — Minden a jövő évre vonatkozó kérvények ő hozzá intézendők.

2. A javító- és pótvizsgák a tanév megkezdése előtt aug. hó 29—30-ik napjain tartatnak meg.

3. Azok, kik egy tantárgyból nyertek „elégtelen“ osztályzatot az igazgatónál tett előleges jelentkezés mellett, azok pedig, kiknek két tantárgyból van elégtelen osztályzatuk, csak az iskolai legfőbb hatóságnak a tanári kar ajánlatára adott engedélye folytán bocsáthatók javító vizsgálatra. — Az ilyenek tartoznak főt. és méltóságos Zelenka Pál tiszamelléki ág. ev. püspök urhoz intézendő kérvényeiket, melyekhez a mult évi bizonyítvány is csatolandó, gymnásiumunk igazgatóságához f. évi augusztus hó 1-ső napjáig betérjeszteni, hogy a tanári kar okadaltolt jelentése alapján a folyamodók részére az engedély kieszközölhető legyen, — s azok, kik az óhajtott engedélyt meg nem nyerték, idejében értesíthetessenek. — Kik ily értesítést nem kapnak, azok kérvénye kedvezőleg intéztetett el.

4. A jövő 1890—91-ik iskolai év szept. hó 1-ső napján veszi kezdetét. 1—4-ikéig lesznek a beiratások és a felvételi vizsgák; 7-iken pedig a tanév ünnepélyes megnyitása. — A rendes tanítás 4-én kezdődik. — A beiratást és felvételt az igazgató a főgymnásium helyiségében levő igazgatói irodában, az osztálytanárok pedig a tanásteremben eszközlik.

5. Minden tanuló a felvételnél személyesen jelenlenni tartozik atyjának vagy gyámjának kíséretében. Mindenik magával tartozik hozni mult évi bizonyítványát és 12 éves koron tullevők újraoltási bizonyítványait. Ez alkalommal fizetendők a tan- és tápdíjak, melyek félévi részletekben is elfogadtatnak.

Beiratási díjat csak az újonnan jött tanulók fizetnek. — Ezen és a tandíjon kívül fizet minden tanuló bizonyítvány és könyvtárilletmény fejében 1 frt 50 krt. — Az iskolai díjak az igazgatónál, a tápintézeti díjak pedig a tápintézeti gondnoknál szintén az igazgatói irodában fizetendők.

6. Kik tan- vagy tápdíj el- vagy leengedéseért óhajtanak folyamodni, kérvényeiket szülei adókönyveskéjének és saját iskolai bizonyítványuk melléklése mellett legkésőbb augusztus hó 15-ik napjáig Bodor István igazgató urhoz adják be, mert kedvezményben csak esetleg részesülhetnek.

7. A nem prot. tanulók a vallástánból saját hitfelekezetiük hitoktatójától nyernek oktatást. — Ezért a róm. kath. növendékek 5 frtot fizetnek egy isk. évre félévenkénti részletekben az intézet igazgatójánál.

8. Minden tanuló az első két évharmad végével, — karácsonykor és husvétkor — magaviselete, szorgalma és előmeneteléről — hivatalos értesítőt kap, mely a t. szülek, gyámok vagy ezek helyettesei által „láttaozandó“ s legkésőbb 30 nap alatt az osztálytanárnak bemutatandó.

9. Minthogy a gymnásiumban járó minden növendék esakis oly helyen fogadhat szállást, hol sem egészség sem pedig más tekintetben veszély nem fenyegetheti: kívánatos sőt nélkülözhetlen, hogy a t. szülek e részben magukat az igazgatóság útján vagy pedig az osztálytanár által tájékoztassák.

LEVÉLTÁR

A RIMASZOMBATI EGYESÜLT PROTESTANS FŐGYMNASIMUM

XXXVII-dik

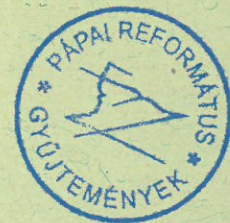
ÉRTESITŐJE

az 1889—90-iki tanévről.

KÖZLI:

ZACHAR GUSZTÁV

e. i. igazgató.

RIMASZOMBAT,

NYOMATOTT RÁBELY MIKLÓSNÁL.

1890

I.

Az 1889—90-ik tanév története.

Nagytekintetű iskolai Elöljáróság, nagyérdemű Közönség, tisztelt Kartársurak, kedves Ifjuság!

A mai napon megtartott nyilvános vizsgálatainkkal a tanév be van fejezve, és most már kezébe adhatnók tanítványainknak év végi bizonyítványukat s jó kívánatainkkal, a jövő tanévre vonatkozó felvilágosítással elereszthetnők őket a rájuk váró kedves otthonba, szüleik, testvéreik körébe, hogy ott a 10 hónapi munkának fáradozásait kipihenve, új erőt gyűjtsenek jövő évi feladatuk lelkiismeretes és pontos betöltéséhez.

De mielőtt őket eleresztenők, bezárnók iskolánk tantermeit, állapodjunk meg egy kevéssé a tanév végén, tekintsünk vissza annak folyamára, hogy ez év nevezetesebb mozzanatai nekik és nekünk mindnyájunknak egyaránt hasznos okulást nyújtsanak, s a jövőben ránk váró feladatok teljesítéséhez és megoldásához erőt, bátorságot és reménységet szolgáltatassanak.

A letűnt tanév eseményeire visszatekintve, első sorban kiemelendőnek tartom az iskola előljáróságának, igazgató választmányunknak lelkes és ügybuzgó működését. Mindenek felett megemlítem azon nemes fáradozását, hogy intézetünkben az ifjuság kiképzésére minden irányban érvényesüljön, ne csak a szellemi, hanem a testi erő és ügyesség is gondos ápolás és fejlesztésben részesüljön. Már az előző tanévben megtett minden előintézkedést, hogy iskolai épületeinket teljesen kiegészítse, s a múlt nyári szünidő alatt e díszes tornacsarnokot építetté föl nemesak, hanem azt a tornatanítás mai igényei szerint felszerelve, október 1-én átadta a tanítás céljaira. Ezenfelül is alkotott és ujitott, hogy iskola helyiségeink kényelmesebbek, világosabbak legyenek, s hozzáférhetőbbé váljanak. E célból az összes tantermetek kifesteté, az épületeket eresz-csatornával látta

el, a lépcsőzetre új feljárást nyitott, viselte a tetemes járda költséget, új félreeső helyeket, fatartókat készítettett.

Ezen ezreket elnyelő építkezés és ujitások mellett nem felejtkezett el a tanítás sikerét biztosító áldozat hozataláról sem. A szertárak, könyvtárak gyarapítására, s így a tanítás intensivebbé tételére 800 frtig terjedő áldozatot hozott.

Az állammal kötött szerződés szerint iskolánk köteles alkalmazni 9 rendes, 1 segéd és 1 rajztanárt. Azonban iskolánk előjárói méltányolván egyrészt az 5 évvel ezelőtt megválasztott segéd-tanárnak kiváló szorgalmát, az öt év lefolyása alatt két ízben 150 frttal, majd e tanév elejétől fogva a többi rendes tanár fizetésének összegéig emelte fel fizetését, de másrészt elhatározásában azon nemes indok által vezéreltetve, hogy egyesült intézetünkben a két egyesült prot. egyháznak egyenlő számú rendes tanárai legyenek.

Ha tekintetbe vesszük, miszerint igazgató-választmányunk a leltűnt tanévben már másodízben 50—50 frtnyi lakbér pótlékot adott s a tanári nyugdíjintézet évi gyarapításához is 220 frttal járult, — bizonyára mindnyájan örömmel ismerjük el, hogy iskolánk előjáróságának bölcs vezetése mellett ez év folyamata alatt is életerős fejlődésnek örvendett, — mely fejlődés, hogy folytonos, kitűnik azon körülményre való utasításból is, miszerint az állammal kötött szerződés 6 $\frac{1}{2}$ éve alatt, ámbár iskolánk 14 ezer forintot építkezésekre fordítani kényszerült, még is ma a 7-ik évben iskolai pénztárunk 1050 frttal többet ad ki, mint a mennyt a szerződés szerint kiadni köteles volna.

Szerény az alap, melyből merithetünk, — a rohamosan fejlődő tanügy mind nagyobb és nagyobb kívánalmainak ma már nem felel meg azon segély sem, melylyel az állam minket támogat, — de a mint alább szerencsém lesz kimutatni: egyesek és testületek tetemes adományaikkal s meg-megújuló alapítványaikkal segítik elő ifjú tanintézetünket fejlődésében. A felemelt tandíj mellett ez teszi lehetővé az elősorolt alkotásokat, a tanárok helyzetének javítását, — ezen éltető forrás marad továbbra is biztató reménységünk, — hogy segédelmével a kor kívánata szerint való előhaladást sikerrel eszközöljük.

Áttérve a tanév más fontos eseményeire, iskolánk egy évi életképét, a következő jelentésemmel egészítem ki:

A javító vizsgák — rendes időben augusztus hó 28, 29. napjain tartattak meg. Aug. hó 30. és 31-én miniszteri engedéllyel vizsgálatot tettek: Demeter Miklós más iskolából való tanuló a 7-ik osztály, — Pivko Vladimir V. osztály, saját tanítványuk a VI. osz-

tály tantárgyaiból, mindketten kellő eredménnyel. A beiratást szeptember 1—4. napjain eszközöltük, a rendes tanítást 5-én kezdtük el. A tanév ünnepélyes megnyitását a tornacsarnokban folyamatban levő munkálatok folytán, csak 11-én eszközölhattuk. A tanév megnyitásának ünnepélye ez alkalommal tartatott meg szép számú közönség részvétele mellett. A tornacsarnok felépítése előtt nem volt oly nagy termünk, — melyben az ifjuság, az iskola előjárói és tanárkara teljesen befért volna. Istennek hála, ma már ezen is segítve van.

Beiratkozott az 1889—90-ik tanévben 241 tanuló, 5-el több, mint az előző évben, — vizsgálatot tett 230 rendes és 6 magántanuló 8-al több mint az előző tanévben.

Igazgató-választmányunk a szorgalmas és jó magaviseletű, szégyensorsu tanulóknak még augusztus hó 26-án, majd februárius 1-én tetemes jótéteményt engedményezett. Teljes vagy részleges tandíj elengedésben részesült 30 tanuló 474 frt erejéig, tápdíjelengedésben 20 tanuló 222 frt erejéig. Így iskolánk 696 frttal segítette a szégyensorsu tanulókat.

A bejegyzett 241 tanuló után iskola alapra befolyt 262 frt.

A tanári karban semmi változás sem fordult elő. Az év folyamata alatt kettő 4—5 hétig, egy pedig 5 napig volt gátolva betegsége által kötelessége teljesítésében, szerencsére betegségük nem egy időben lépett föl s így tanóráknak beosztása lehetővé vált.

Tanítványainknak egészségi állapota megnyugtató volt. Fordult elő 1—2 súlyosabb betegségi eset, de szerencsés kimenetelű volt mindegyik; közülök azonban egyik orvosi rendeletre kényszerült tanuló pályáját megszakítani. Az influenza január hó elején lépett fel városunkban s a tanuló ifjak közül is napról-napra mind többen estek e járványos bajba. Január 25-én, midőn tanítványainknak már csaknem negyede szenvedett e bajban (55), iskolánk nagyérdemű orvosa dr. Szabó Sámuel megyei főorvos ur, február hó 3-ig, egy hétre, beszüntette a tanítást. Intézkedésének meg lett az üdvös eredménye, az egy hét leteltével már csak 12 tanítványunk hiányzott a tanórákról, ámde ezek rövid néhány nap alatt felépültek s azontul zavartalanul folytathattuk a tanítást.

Az ifjuság erkölcsi magaviselete kielégítő volt. A tanév lefolyása alatt egyedül egy negyedik osztálybeli tanítványunk előtt, ismételt erkölcsi vétsége, majd engedetlensége miatt kényszerültünk tantermeinket bezárni.

A tanulók előhaladása tekintetében a tanári kar az általános

évi eredménnyel nincs teljesen megelégedve: mert ámbár a maga részéről minden tőle telhetőt megtesz, hogy tanítványaiban a tudvágyat, a munkakedvet fokozza és hogy azon nagy áldozat, melyet a szüle gyermeke kiképzéteése érdekében hoz, kárba ne vesszen, hanem az ifjuság szellemi érettségében gazdagon visszatérüljön, — mégis azt kell sajnosan tapasztalnia, hogy nemes törekvésében a szülők, meg azok helyettesei által, kellő erélylyel nem támogatatik. Kérjük a tisztelt szülőket, valamint azok helyetteseit, — támogassák jövőre jobban az iskolát nemes feladatában, különösen törekedjenek a tanítóttestülettel egyetértve összhangzatosan eljárni gyermekeik ellenőrzése és vezetése körül. Az iskola csak azon esetben lehetne minden tekintetben tanítványaiért felelős, — ha azok nem csak bejáró, hanem egyuttal bentlakó növendékek volnának.

Az egyháztársadalmi közügyek iránt az érdeklődést, sőt áldozatkészséget ez év folyamán is gondosan fejlesztettük tanulóink keblében. A tanév folyamán a tanárikar buzdítására adakoztak a Károli Gáspár alapra és emlékre 17 frtot, — a rozsnyói ev. kerületi árva-házra 8 frt 57 krt. — a miskolci ev. ref felső leány iskolára 5 frtot (:10 drb sorsjegyet vétetvén meg velök:) — a gyámintézeti évi adakozás — különböző jótékony czélokra 27 frtra megy s így összesen 57 frt 57 krt fordítottak jótékony czélra.

A tanuló ifjuság erkölcs-vallásos képzése kiváló gondoskodásunkat képezte. A vasárnapi isteni tiszteletet, — tanárok felügyelete és vezetése mellett látogatták, — az ág. ev. evangélikusok 2-szer, — az ev. reformáltak többször járultak az urvaesorájához.

A védhímlő oltást az elsőfoku városi közegészségi tanács dr. Szabó Károly orvos ur által mártius hó 17-én, — majd újból április 28-án foganatosította azokon, kik védhímlő oltási bizonyítványt felmutatni nem tudtak. Figyelmeztetjük a tanulókat, egyuttal felkérjük a tisztelt Szülőket is, hogy a védhímlő oltási bizonyítványt, melyet minden növendék az év végén iskolai bizonyítványával kikap, gondosan eltegyék, — mert a tanév elején bármely iskola igazgatósága csak e két bizonyítvány beszolgáltatása mellett veheti fel fiaikat — rendes tanulóknak.

Év végi vizsgálataink következő sor-rendben tartattak meg. Május hó 8—14-ik voltak a VIII-ik osztály vizsgái; az alsóbb 7 osztály szigorlatai június 13—18-ik napján. — A nyilvános vizsgálat június hó 21-én, melynek végeztével tartatott meg az évről ünnepély, ez alkalommal osztattak ki az ösztöndíjak és az iskolai bizonyítványok. — Az érettségi vizsgálatra április hó 15-ig jelentkezett 16

tanuló, — de május hó 19—23 napjain tartott írásbeli vizsgálatához csak 14-én bocsátattak. Szóbeli érettségi vizsgálatunk június hó 27 és 28 án nagyt. Glaufer Pál kerületi jegyző s helybeli ev. lelkész urnak elnöklete alatt, nagys. dr. Fröhlich Izidor nyilv. egyetemi rendes tanár urnak, mint kormány képviselőnek jelenlétében tartatott meg. Eredménye az érettségi vizsgálatról szó jelentésünkben olvasható.

Az állami főfelügyelet gyakorlásával az 1889—90-ik tanévben is a beszterezebányai tankerület főigazgatósága volt megbízva. Nagyságos Spitko Lajos h. főigazgató ur április hó 24 és 25-én látogatta meg az egyes tanárok előadásait, — megvizsgálta az iskola épületeit, szertárait és könyvtárait, — megtekintette az igazgatóság által vezetett könyveket s általán a hivatalos ügyvitelt, — továbbá az egyes osztályok fegyelmi s előhaladását jelző naplóit, — az írásbeli dolgozatokat s a következő napon elnöklete alatt tartott értekezleten közölte a tanárokkal észrevételeit. — Iskolánknak ez évben volt szerencsége első ízben nevezett kormány képviselő urhoz. Alkamunk volt benne egy kiváló szakférfiut megismerni, kinek gondossága és figyelme a tanügy legapróbb részleteire kiterjed s ki ennek folytán tanárkarunkat igazi szakavatottsággal tanácsolta. Részletekbe menő észrevételeinek befejezéseül örömeinek adott kifejezést, hogy egy törekvő, egészben véve helyes irányban induló s az el nem hallgatott hiányoktól eltekintve — egészben véve eredményesen működő intézettel volt alkalma megismerkedni.

Iskolánk ez évi egészségi viszonyairól szólva már fentebb érintettem, — miszerint úgy a tanárok, mind a tanulók közül egyesek súlyosabb betegségben szenvedtek, — voltak tehát aggodalmas napjaink, de ezek szerencsére elenyésztek, — mindamellét iskolánk ez év folyamán sem kerülhetette ki a gyászt, a szomorúságot, ez év is nagy veszteségben részesített minket. A mai záró ünnepélynek néhány perczét szenteljük drága halottainknak, kegyeletesen megemlékezvén róluk, mint iskolánk előjáró személynöiről.

A tanév első harmadában november hó 11-én hunyt el igazgató választmányunknak még ifju tagja, iskolánknak 3 éven át buzgó pénztárnoka, fájdalom most már csak néhai Bernáth Gyula ur, életének 42-ik évében Rövid 3 éven át gondozta iskolánk pénzügyét, de ezen évek alatt mindnyájunknak osztatlan elismerését és tiszteletét érdemelte ki iskolai vagyónknak lelkiismeretes és pontos kezelésével, továbbá azon nemes törekvése és igyekezetével, hogy iskolánk előmenetelét s felvirágozását élete utolsó perczéig munkálni törekedett.

Ezen veszteség nem maradt magában, ez év folyama alatt még egy más csapás is érte intézetünket. Február hó 7-én az esteli órákban kaptuk ama váratlan és megrendítő távirati tudósítást, hogy a tiszai egyházkertületnek nagyérdemű püspöke, iskolánknak ez évben egyházi főhatósága főtisztelendő és méltóságos Czékus István ur meghalt. Hiteles forrásból kaptuk a leverő hirt, nem kételkedhetünk valóságán, s így őszinte fájdalomunk, az általános gyászban való igaz részvételünknek jeléül feltűztük iskolánk épületére a gyászlobogót, vérző szívvvel s fájó lélekkel zarándokoltunk el Rozsnyóra, hogy a dicsőült férfiú hamvait magába záró koporsóra ráhelyezzük iskolánk koszoruját, gyászborult családjának átnyujtsuk az igazgatóválasztmány és tanári-kar részvét-iratát s földi maradványainak megadjuk a végtisztességet.

A nagy emberek elhunytja mindenkor nagy veszteség a társadalomra, különösen azon téren, melyen életükben hiven és sikerrel munkálkodtak. A megdicsőült majdnem 19 éven át állott a tiszai ág. hitv. ev. egyházkertület élén, mint annak fáradhatatlan lelkű püspöke. Ezen állásban feledhetlenné tevő nevét különösen az által, hogy a hitéletnek gondos fejlesztése mellett az egyházak és iskolák anyagi és szellemi felvirágoztatása érdekében fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki. Áldozott maga az egyházi közügyekért tehetsége szerint, sőt anyagi erejét meghaladó mérvben, de áldozatra sarkalta és buzdította kerülete összes tagjait is. Az eredmény meglepően örvendetes, a kerületnek szerény alapjai gondos és bölcs vezetése mellett, bölcs intézkedései folytán, közel egy fél milliót tevő tekintélyes vagyonná növekedtek fel. Az egyes egyházak és iskolák kül- és belviszonyai kormányzása s vezetése mellett rendezettebbek lettek, a mai kor követelményeinek megfelelőbb állapotra jutottak. Iskolánkban az 1881-ik évben eszközölte volt a kánoni látogatást s mi vele közvetlenebbül azon időben, majd midőn iskolánk 8 osztályra való kiegészítése került szóba, érintkeztünk s tapasztaltuk főpásztori jóakarátát készséges tanácsadásában, majd az államsegély kieszközlése körül tanusított fáradozásiban. Készséggel szolgáltatott igazságot kiesinynek, nagynek, de mindenek felett közintézményeknek. Épen ma két éve jelent meg körünkben utóljára, hogy érettségi vizsgálatunkat személyesen vezesse. Azon vizsgálatnak közvetlen hatása alatt fejezte ki az iskola előljárássága s tanárkara iránti elismerését, az intézet ügyeinek s az ifjuság szellemi fejlesztésének lelkiismeretes és gondos vezetéséért.

A megdicsőült püspök élete még más szempontból is tanulsá-

gos lehet kedves ifjuság közöttetek mindazokra, kikben megvan a kellő fogékonyság az erkölcsi szép jó és nemes életvonás felfogására s követésére. — Már zsenge tanuló korában, mint szegény árva, kényszerült megküzdeni az élet anyagi gondjaival. Vas szorgalommal tanult egész tanulói pályáján, — tudványát nem csökkentette, szorgalmát nem lankasztotta a folytonas anyagi gond, sikerrel megküzdött minden nehézséggel. Megtörhetlen kitartása s fáradhatatlan kötelességérzete segélyével nemcsak befejezte tanulmányait, — hanem az élet-munka terére kilépve, szerény papi pályáján is fokról-fokra emelkedett, míg végre eljutott azon állásba, melynél feljebb protestans lelkész nem emelkedhetik, a püspöki székbe.

Az 1890-ik év június 17-én iskolánknak ismét egy kiváló igazgató választmányi tagja Csider Károly ur személyében — meghalálozott. Több évtizeden át állott a helybeli ev. ref. egyház élén, mint annak főgondnoka, azon évtizedek alatt — halála napjáig iskolai ügyeinknek is egyik bölcs vezérlő férfja volt. Az ő szívjósága sok kellemetlen ügynek életét vette s azok menetét rendes kerékvágásba terelte, fenkölt szellemének mélysége — megtalálta a kivezető utat a feltornyosuló hullámok köréből. Ha a fejlődés útját anyagi akadályok állták el: áldozott készséggel s lánglelkű szavaival egyeseket és testületeket áldozattételre birt. Iskolánkra elvesztése majdnem pótolhatatlan.

Ime kedves ifjuság megdicsőült halottainknak emléke kész bizonyosság arra, hogy a ki az életben a társadalomnak hasznos tagja, az egyháznak és hazának becsületes munkása, — önnön előmenetelének kész előmozdítója akar lenni, — az már zsenge ifju korában szokja meg a kitartó munkásságot, művelje ki szellemének összes erőit, — válasszon magának ideje korán a hajlama s erőinek megfelelő munkatért, — munkálkodjék azon becsülettel és a közjónak folytonos szem előtt tartásával: akkor embertársainak körében tisztességes munkatért elfoglalni, életpályáján előhaladni, mind magának, mind embertársainak javán sikeresen munkálkodni képes lesz. Az ily szellemenben munkálkodó embereknek emlékezete marad még haláluk után is áldott, miként áldott életműködésök is.

Mind a három megdicsőült férfunak emléke élni fog sziveinkben, s áldásos működésük megörökítve marad iskolánk évlapjain!

Megörökítvén iskolánk drága halottainak emlékezetét, — lássuk már most iskolánk ez évi életének örvendetesebb napjait is.

Igazgató-választmányunk bármennyire fájlalta is egyik kiváló tagjának elhunytát; mégis, nehogy az iskola anyagi ügyvitelében zavar avagy fennakadás támadjon, gondoskodott testületének kiegé-

szítéséről — új pénztárnok választásáról. Már november hó 14-én tartott közgyűlésében bizalma egyhangulag Nagy Ferenc városi főjegyző urban összpontosulván, őt ezen terhes és sok felelősséggel járó tisztségre megválasztotta. Örömmel jelenthetem, miszerint a mélyen tisztelt főjegyző ur a neki felajánlott tisztséget elfogadni szives volt s még ugyanazon közgyűlésen iskolánk pénzügyeinek vezetését átvette. Megválasztott pénztárnokunk munkálkodjék évek során jó erőben és egészségben, s iskolánk anyagi és szellemi felvirágzására irányuló nemes törekvését kísérje és jutalmazza iskolánk hálája s elismerése.

Örömnappal volt még iskolánk életében november 10-ike is, — akkor ünnepelte ugyanis a helybeli ev. ref. egyház — kántortanítója, tiszteletes Szöllősy István urnak 50 éves jubileumát. E szép ünnepen iskolánk előljárósága, a tanári kar az ifjúsággal őszinte örömmel vett részt, — mert az ünnepelt férfiú iskolánkban is kezdettől fogva szép sikerrel és nagy buzgósággal működik, mint ev. ref. hitvallású tanítványainknak az egyházi éneklésben való oktatója. Iskolánk és a tanári kar nevében Baksay István kartársunk adott kifejezést örömünknek, hálás elismerésünknek — nála megszokott melegséggel és tárgyilagossággal. A 70 évet haladó jubilans férfiut, prot. egyházunk díszére és örömére, sokáig éltesse Istenünk.

Az 1890-ik évi január 1. is kedves ujévi meglepetést szerzett iskolánknak, főleg tantestületünknek. A helybeli tekintélyes ev. ref. egyház e napon választotta meg, még pedig egyhangulag, főgondnokává Baksay István kartársunkat. Igazi vallásos hitbuzgósága, 46 évre terjedő áldásos tanári működése s ugyanannyi évre terjedő buzgólkodása ez egyház közügyeinek emelése és felvirágoztatása körül — nyert e választással közelismerést, közméltánylatot, bizonyára a legszebb jutalmat, mit hitfeleitől, kikkal együtt fáradozott évtizedeken át — remélhetett. Tanárkarunk őszinte örömmel sietett őt új állásában üdvözölni s neki mindehhez, mind további tanári működéséhez az egek Urától jó erőt és egészséget s hosszú életet kívánt.

Erkölcsi testületek halhatatlanok A kidölt férfiak helyét új — fiatalabb erők foglalják el, kik friss munkakedvökkel, elismert ügyeszeretettől vezérelve igyekeznek elődeik nagyságát elérni vagy legalább megközelíteni. — A tiszai egyházkerület megdicsőült püspökének állása sem maradhatott betöltetlenül, — az egyházi s iskolai életnek sokoldalú és fontos igényei, — egyházi főnek, egyházi főhatóságnak bölcs vezérletét soká nem nélkülözheté; miért is az egyházak és iskolák Rendezetünk által körülírt módon és

alapon hegyalja főesperesét, az egyetemes evang. gyámintézetnek köztisztelet és szeretetben álló egyházi elnökét választotta meg nagy szótöbbséggel a tiszai ev. egyházkerület püspöki székére. Iskolánkra nézve a választás napja, valamint a beiktatási nap az öröm igazi ünnepnapja volt s mi főt. és mélt. Zelenka Pál urat, mint új püspökünket új állásában távirat és felirataink utján, — beiktatása napján pedig személyesen is siettünk őszinte szívvvel, mint főhatóságunkat üdvözölni. Isten tartsa és éltesse őt tiszae gyházkerületünk élén, szeretet hazánk s benne egész protestans egyházunk javáért és díszére sokáig!

De mindezek felül még a tanévet előzőleg iskolánknak a többi felekezeti és községi iskolákkal is közös verőfényes napja volt, — a midőn a nm. m. kir. közoktatásügyi miniszter urnak azon magas leirata érkezett le iskolánkhöz, melyben kijelenti, hogy a felekezeti és községi tanárok részére állami segélyvel egy közös országos nyugdíjintézetet kíván felállítani, ennek folytán felhívja a fentartó testületeket csatlakozásra, az intézetek tanárait a bevalló iverkítésére. Iskolánk előljárósága jelenleg már 9-ik évre törekszik egy oly alapot létrehozni, mely a tanárokat s azok családjait a jövő eshetőségeivel szemben biztosítsa, — de ámbár a szülők és a nagyérdemű közönségnek áldozatkészsége ifju nyugdíjintézetünk iránt évről-évre fokozódik, s alaptőkének mindnagyobb mérvű gyarapodásnak örvend, s bár óhajtott volna ezt saját erejéből eszközölni, — érzi, miszerint a jelenben és a közel jövőben működő tanárok jövője biztosítása ügyében ezen szerény alap mellett édes keveset tehet, mert az évtizedek mulasztását hamarosan helyrehozni nem lehet, — felterjesztésében Excellentiájára iránt hálás köszönetét fejezte ki nemes irányu törekvéseért s kijelentette, hogy ha anyagi ereje megengedi, készséggel fog hozzájárulni az intézmény létrejövetelehez. Létrejön-e a tervbe vett országos intézmény, nem tudjuk, — de létesülését mindnyájan óhajtjuk.

Iskolánk egy évi életének hű képét akarván adni, hálás szívvvel ide jegyezzük intézetünk kegyes jötevőinek nevét és adományát egyrészt, hogy azokról a nyilvánosság előtt is beszámoljunk, másrészt pedig azért, hogy szives áldozatkészségükért hálás köszönetünk ez uton is kifejezhessük irányukban.

I. Egyszer s mindenkorra szóló adományok s alapítványok:

1. Ujantálvölgyi tüveg-részvény-társulat 1888. évi üzlet-eredményből . . . . . 100— kr.

2. Ugyanaz a társulat 1889. évi üzleteredményéből	150— kr.
3. Rimaszombat és vidéke Nőegyesület a t. nyugd. int. egy estély jövedelméből	351·54 kr.
4. Fáy Barnabás földbirtokos tanári nyugd int.	100— kr.
5. Reguly Johanna, férjzett Félix Pálné asszony, Reguly Péter testvére emlékének megöröktítésére:	
a) az ifjusági Tompa-körnek pályadíjra	200— kr.
b) tanári nyugdíjintézetnek	200— kr.
6. Gömöri ev. ref. egyházmegye egyházai a tan. nyugd.	2·51 kr.
7. Több helybeli édesanya gyűjtéséből	30— kr.
8. Teöreök Vilma urhölgy u. a. czélra	5— kr.
9. Rajsz-Marikovszky Emma urnó u. a. czélra	5— kr.
10. Batta Sámuel földbirtokos u. a. czélra	5— kr.
11. Kalla Mihály építész u. a. czélra	10— kr.
12. Ledniczky József szakaszmérnök u. a. czélra	2— kr.
13. Az ifjusági gyámintézet u. a. czélra	6— kr.
Összesen:	1167·05 kr.

II. Állandó jötevőink részéről:

1. Mélt. Dapsy Vilmos ig. választm. elnök, isk. pénztárnak	300— kr.
2. Rimaszombat városa:	
a) építkezési kölcsön kamatába	360.—
b) évi segély czímen	305.—
c) fában	196.— 861— kr.
3. Rimaszombati takarékpénztár:	
a) iskolai pénztárnak	300—
b) tanári nyugdíjintézetnek	50—
c) tápintézetnek	20— 370— kr.
4. Gömörmegyei nép- és iparbank:	
a) iskolai pénztárnak	50—
b) tanári nyugdíjintézetnek	20—
c) tápintézetnek	10— 80— kr.
5. Tiszai ev. egyházkerület isk. pénztárnak	42— kr.
6. Rimamurány-salgó-tarjáni vasmű-egyesület isk. pénzt.	50— kr.
7. Szondy-Kenessey-alapítvány	42— kr.
8. Kishonti ág. hitv. ev. Esperesség ének tanításra	40— kr.
Összesen:	1785— kr.

Az évi adomány összesítve: 2952·05 kr.

A fent kimutatott pénzbeli adományokon kívül iskolánk még következő jótéteményekbe részesült:

1. A tanév elején több helybeli édesanya a tanári nyugdíjintézet javára egy diszkötésű arany könyvet ajándékozott, hogy abba ifju intézményünknek jötevői és azok adományai bejegyeztetvén, — iskolánk története számára nevek s jótéteményök megörökíttessék.

2. Igazgató-választmányunknak nagyérdemű elnöke ns. Hámos József ur a tornaacsarnok fűtésére 8 m. fát ajándékozott.

3. Néhai Koós Károly sátorallya-ujhelyi lakos könyvtárát iskolánknek hagyományozván, — azt ifj. Süteő István ügyvéd urtól át is vettük.

Sajnálattal kell azonban megjegyeznünk, miszerint az 1000 frtra menő pénzhagyományt — a vagyonnak csökkenése folytán — iskolánk bajosan fogja megkaphatni.

4. A helybeli korecsolya-egyesület a lefolyt télen is 12 ingyenjegyet osztott ki a tanári kar utján, a szegény, de szorgalmas tanulók között.

5. Iskolánk nagyérdemű orvosa dr. Szabó Sámuel megyei főorvos ur szegény tanítványainkat ez évben is ingyen gyógykezelni szíves volt.

6. Tiszt. Pál Ferencz helybeli ev. ref. segédlelkész ur, iskolánk iránt táplált jóakaratóból az egész tanéven át ingyen tanította a valástant heti 2 órában. Igazgató-választmányunk méltányolván nemes tettét köszönete mellett, tekintve szerény javadalmazását, némi szerény díjt szavazott meg részére.

Fogadják nemes szívi jötevőink iskolánk hálás köszönetét, valamint azon kijelentésünket, — miszerint rendelkezéseiket mindenben tiszteletben tartani, adományaikat s alapítványaikat az általok megjelölt czélra felhasználni — szent kötelességünknek ismerendjük. A jóságos ég pedig jutalmazza meg őket lelki testi adományaival gazdagon!

Midőn a fentebbiekben lefolyt iskolai évünk hü képét kívántam a nagyérdemű közönség elé összeállítani, végbefejezésül nem hagyhatom érintetlenül azon nagy feladatok megoldásának kérdését sem, mely iskolánkra, első sorban ügybuzgó előljáráóságunkra a jövőben várakozik. Az 1884-ik és 1889-ik évi építkezések 14 ezer forinttal csonkították iskolánk alapvagyonát. Eme nagy vagyonbeli csorbulást csak részben pótolandja a felemelt tandíj, — a nemes város kamat ajánlata csak ideiglenesen nyújt kárpótlást. E mellett a görög nyelv tanítása ügyében legujabban hozott törvény, valamint a hitoktatók alkalmazásának fontos kérdése iskolánktól nehéz feladatok megoldá-

sát kívánja. Ámde lelkes előjáróinknak bölcsessége megtalálandja az utat, mindezen nehéz feladatok megoldásához, ha a nagyérdemű közönség, ha egyesek, mint testületek továbbra is támogatni fogják őket áldozatkészségükkel. Ajánlom iskolánkat továbbra is a nagyérdemű közönség nagyrabecsült pártfogásába!

Te pedig kedves ifjuság a 10 hónapra terjedő erős munka után térj vissza a családi tűzhely szentélyébe megpihenni s új erőt gyűjteni a rád váró új munkához. Ha a tanév folyamán lelkiismeretesen törekedtél megfelelni tanulói kötelességeidnek — bizonyára kifáradt lelkednek jól fog esni a pihenés, — szülőidnek öröme, boldogsága csakhamar visszaadja lelkednek ruganyosságát s te a pihenést nem épen a tétlenségben fogod keresni és találni. Ajánlom jövő sikeres előhaladástok érdekében foglalkozzatok olykor a a tanult nyelvek alaktanával, — ezek repülnek el leggyorsabban az emlékezetből s nehezítik meg előhaladástokat, — e mellett ajánlom a matematikából tanult igazságoknak meg megújítását, követve tanácsomat, biztositjátok jövő előmeneteletek sikerét. — Ha pedig az év folyamán drága idődet elfecsérelted s a szülői házhoz csak gyászt és szomorúságot viszel: atyád dorgáló szava, édes anyád könnye hozzon komoly eszméltre és birjon komoly elhatározásra, — mert az iskolában ma napság csak annak van helye, ki lelki képességek mellett kellő akarat erővel is bír mindenben megfelelni tanulói feladatának. — Átalján mindnyájatoknak jelszava legyen: előre! Előre a becsület, előre a kitartó munkásság, előre a művelődés útján, hogy férfiúi korodban képes légy önnön javad mellett munkálni a haza javát és felvirágzását.

És most közületek azok, kiket szorgalmuk s jóviseletükért az iskola jutalmazni kíván lépjete el s vegyétek az ifjuság megdicsőült jótevőinek hagyományát kezeimből át. Ezzel a jelenben az iskola előljárósága a jótevők nevében jutalmazni, a jövőre nézve felbátorítani kíván benneteket, mert a mint most méltányolva látjátok iparkodástokat, biztosítalak: a jövő is méltányolni s jutalmazni fogja nemes igyekezeteteket.

Befejezésül iskolánk hálás köszönetét fejezem ki az iskola nagytekintetű Előljáróságának, a lefolyt tanév alatt kifejtett ügybuzgó működése és soknemű áldozatkészségeért, — az intézet szellemi munkásai, tisztelt kartársaimnak kitartó és lelkiismeretes munkásságukért, — a nagyérdemű közönségnek iskolánk iránt tanusított sokszoros áldozattételeiért s midőn azt továbbra is mindnyájuk szives jóakarátába ajánlanám — egyuttal az 1889/90-ik tanévet ezennel bezárom.

II.

Tizes vagy tizedes számrendszer és az alpműveletek.

A tizes számrendszer tankönyveinkben csak röviden tárgyalatik, — azoknak egyes §-ai a rendszer lényegét megértetik ugyan a tanulóval, — de az abban feltüntetett számtörvényeket leginkább csak a számok helyes leírása s kimondására nézve értékesítik.

De még ennél kissé tovább is elmennek: az összeadás és kivonás számműveleteinek alapos megérthetése czéljából a számok számjegyeit kezdetben a számsorban biró valódi értékekben vétetik, — csak azután térnek rá a szóbeli eljárásnál a művelet rövidített módjának alkalmazására, vagyis arra, hogy a megfelelő rendű számokat csak jegyi értékben érvényesítsék.

A szorzás és osztás számműveleteit azonban már nem taglalják a tizes számrendszerben felismerttetett számtörvények alapján, — hanem ezeknél már feltételezik a tanulótól, miszerint az összeadás és kivonásnál annyira megértették a számrendszer lényegét, hogy azok itt a rövidített műveleti eljárással, vagyis a szorzó tényezők számjegyeinek csakis jegyi értékben való vételével már játszva boldogulhatnak.

Mindamellett be kell ismernem, hogy ezen számműveleteknél is, főleg, a szorzásnál, midőn az eredmény egyes részleteinek kiszámítását eszközlik, — utalnak arra, miszerint ha a *szorzandó* egyese a *szorzó* tizes, százaz stb. rendű számjával megszoroztatik, annál tiz-, százszorta stb. magasabb rendű szorzatot nyernek és így az ezen rendű számok szorzásából előálló részsorozatnak számjai — egy, két stb. helylyel előbbre helyezendők el, vagy ha a *szorzó* legmagasabb rendű számjával kezdték el a szorzást, a *szorzó* következő tiz-, százszorta stb. kisebb rendű számjával való szorzás eredményét megfor-

ditva egy, két stb. helylyel hátrább kell elhelyezni az előző szám részszorzatának számjegyeinél.

Meggyőződésem szerint e tanítási módszer helyes, de nem teljesen kimerítő és alapos — 6—12 éves gyermekekre nézve, — mert ámbár készséggel elismerem, hogy manapság a megszorított számtani órák, meg a tagadhatatlanul sokban javult tanítási módszer mellett tanítványainknál általján nagyobb a számolási gyakorlottság és pontosság, — de azok közül még a jobbak sem képesek teljesen beigazolni számítási eljárásuk helyes voltát. Hogy az általán alkalmazott módszer még fogyatékos — azt leginkább igazolja azon körülmény, hogy a tulajdonképeni rövidített műveleteknél a tanuló ifjuság nagy zöme nagy nehézségekkel küzd, — holott ennek a műveletek alapos megtanulása után — egyszerűnek, mindenki által felfogotónak s így könnyen elsajátíthatónak kellene lenni. Jelen sorok eme czél elérhetésének módját kívánja feltüntetni.

A különböző számkörökben, tehát már az elemi osztályoktól fogva nagy figyelemmel, gonddal ismertesük újra — meg újra a tizes számrendszert, — az alapműveletnél a számok számjegyeit kezdetben mindig valódi értékükben vétessük, a kellő siker jutalmazni fogja fáradságunkat.

Előre megjegyzem, miszerint a 4 alapműveletnek a tizes számrendszer törvényei szerint való végrehajtásához, a midőn t. i. a számok számjegyeit a számsorban bíró valódi értékükben vesszük, szükséges, hogy az iskola falazatán, azon kívül minden tanuló számtani munkakönyvében, külön kivehető lapon, — a kilencz ismert számjegynek a tizes számrendszerbe foglalt képlete kéznél legyen. — Ennek segélyével a tanuló ^{elő}éber figyelemmel kísérheti a számművelet végrehajtását s általa a művelet lényegébe való belátást előmozdithatja, — de mindenek felett elméjét hatalmasan is élesíti. A mint látni fogjuk itt nem gépies, hanem a lélek teljes éberségét igénybe vevő számolási eljárásra van utalva a tanuló.

Tizes vagy tizedes számrendszer.

1-szer 2-szer 3-szor 4-szer 5-ször 6-szor 7-szer 8-szor 9-szer	Szorosa vagy szeresése												rész											
	billiom				milliom				egyszerü				egyszerü				billiom				milliom			
	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz	százszáz		
1-szer	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2-szer	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3-szor	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4-szer	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
5-ször	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
6-szor	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
7-szer	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
8-szor	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9-szer	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9

A tizes számrendszer fogalmát, tárgyalási módját a fentebbi képletben. meg alább a műveletek végrehajtásában kívánom csak feltüntetni, különben is csak ez utóbbiban s annak felhasználási módjában tér el tanítási eljárásom az ismert számtani írók tanítási módszerétől.

A mint fentebb már jeleztem az összeadás és kivonásnál, majdnem minden tankönyv-író a számok számjegyeit kezdetben, valódi értékben is véteti, s így a tizes számrendszer alapján épen úgy, mint én, e két műveletet ez okból teljesen mellőzöm.

Itt csak is a szorzás és osztás számműveleteinél használt módszeremet kívánom bemutatni, egyrészt, hogy azt a tanfőriak nagybecsű bírálatára bocsássam, másrészt, kívánom, hogy tanítványaim a nyári szünidő alatt ez irányban szerzett ismereteiket ebből megújíthassák, még jobban megszilárdíthassák.

Szorzás.

A szorzás, a mint a tanórán fejtegettük, rövidített összeadás. A helyett ugyanis, hogy valamely számot annyiszor vegyünk összeadandónak, a hányszor azt egy másik adott számban előjövő egységek mutatják, rövideden az összegezendő számot csak egyszer írjuk ki s eléje tesszük azon számot, mely mutatja, hányszor veendő az utána álló szám, természetesen közéjük helyezvén a többszörözés, illetve a szorzás jegyét (× vagy ·).

1) 1 kg. = 3·5629 bécsi márka

akkor 75 kg = ? " "

Ezen feladványt megfejthetjük, ha a 3·5629 bécsi márkát 75-ször egymás után vagy egymás alá írjuk, nem felejtkezvén el az összeadási jegynek közbehelyezéséről.

Ámde míg mi a 3·5629 b. m. t. 75-ször egymás alá vagy egymás után írjuk, az alatt sokkal rövidebben kiszámíthatjuk a végleges eredményt, 75-tel szorozván a 3·5629 b. m. t.

Ha a szorzótényezők számjai több jegyű számok, akkor a szorzandó minden rendű számját a szorzó minden rendű számjával többszörözzük, s az így részletekben kiszámított részszorzatokat egybe számítván, kapjuk a végleges szorzatot.

ab
75 × 3·5629 b. m.

249·103
17·8145
-----
267 2175 b. m.

Táblán vagy munkakönyvükbe rövideden így jegyzik az egyes beszorzások eredményét:

a) 63ed = 6szd + 3ed

14szd, + 6szd = 20szd = 2td + 6szd

42td, + 2td = 44td = 4e + 4td

35e, + 4e = 39e = 3te + 9e

21te, + 3te = 24te = 2eze + 4te.

b) szintén oly formán.

A szorzó 75 lévén, meghatározzuk a szorzandó minden rendű számjának első sorban 70-szeresét, majd 5-szörösét, ezek együtt adják annak 75-szörösét. Vagy a mi egyre megy, meghatározzuk a szorzandónak 5-szörösét, majd 70-szeresét.

Kezdhethetjük tehát a szorzást a szorzó legmagasabb vagy legkisebb rendű számjával. 70 kifejezi az alapegység 10-szeresének 7-szeresét.

A szorzás szóbeli menete következő:

- a) 9ted-nek tizszeres értéke 9ed, ~~7~~ × 9ed = 63ed = 6szd + 3ed
- 2ed-nek " " 2szd, - 7 × 2szd = 14sze, + 6szd = 20szd = 2td + 0szd.
- 6szd-nak " " 6td, - 7 × 6td = 42td, + 2td = 44td = 4e + 4td
- 5td-nek " " 5e, - 7 × 5e = 35e, + 4e = 39e = 3te + 9e.
- 3e-nek " " 3te, - 7 × 3te = 21te, + 3te = 24te = te + 4e.

A 3·5629 b. m.-nak 70-szerese meglévén határozva, az utolsó beszorzásból felmaradt 2sze-t nincs hova átszámítanunk, beírjuk a részszorzat százasaik helyére, ezzel az első részszorzat teljesen meg van határozva.

b) 5 × 9ted = 45ted = 4ed + 5ted.

5 × 2ed = 10ed, + 4ed = 14ed = 1szd + 4ed.

5 × 6szd = 30szd, + 1szd = 31szd = 3td + 1szd.

5 × 5td = 25te, + 3td = 28td = 2e + 8td.

5 × 3e = 15e, + 2e = 17e = 1te + 3e.

Az 1te-t mivel az utolsó beszorzással a 3·5692 b. m.-nak 5-szöröse teljesen meg van határozva, nem lévén hova átszámítani, illetékes helyére az előbbeni részszorzat tizesei alá írjuk.

A részszorzatok azonos rendűikkel egymás alá lévén írva, egybe számítjuk s kapjuk a végleges szorzatot.

Ugyanazon eredményt kapjuk, ha a szorzó tényezők számjegyeit csak jegyi értékben vesszük, de szem előtt tartjuk, a mit a fentebbi, a tizes számrendszer alapján eszközölt szorzásból tanultunk.

Tizes rendűvel szorozván a megszorzott rendű számnál tizszerte magasabb rendű szorzatot, egyszerű egységgel szorozván mindig a megszorzott rendűvel egyező rendű szorzatot nyerünk.

Ha tehát előbb a szorzó tizes rendű, utána az egyes rendű számjával szorozunk, akkor ez utóbbinak részszorzatát egy helylyel

hátrább, jobb kéz felé helyezzük el, míg megfordítva, ha előbb az egyes rendűvel szoroztunk, a tizes rendűnek szorzatát egy helylyel előbbre, bal kéz felé helyezzük el az előbbeni részsorozat számjegyei alá, ezáltal a részsorozatoknak azonos rendű számjai épen egymás alá kerülven, egybeszámításuk s így a végleges szorzat kiszámítása könnyen eszközölhető.

Vegyük az előbbeni feladványt s eszközöljük a szorzást újból, de csak a szorzó tényezők számjainak jegyiértékét véve, a mit azonban a szóbeli műveletnél elhallgatunk, azt a fentebb levont szabályoknak szem előtt való tartása mellett helyes aláírással kifejezni el nem mulasztjuk.

$\begin{smallmatrix} ab \\ 75 \times 3 \cdot 5629 \text{ b. m.} \end{smallmatrix}$	$\begin{smallmatrix} ab \\ 75 \times 3 \cdot 5629 \text{ b. m.} \end{smallmatrix}$
249403	178145
178145	249403
267·2175	267·2175

A két szorzási eredményben ugyanazon számok ugyanazon rendben fordulnak elő, csak még a tizedes pont elhelyezése szükséges.

A szorzó tényezőkben együttesen 4 tizedes számjegy lévén, az utóbbi szorzás végeredményében jobbról balkézfelé 4 számjegyet metszünk el tizedesül, s ugyanazon eredményhez jutunk, mint a természetes szorzásnál.

Mindhárom szorzásnál az eredmény = 267·2175 bécsi márka.

2. Legyen a szorzó tizedes tört, a szorzandó vegyes tizedes.

Ha 1 métermázsa kávénak ára 180·715 frt, mi lesz az ára akkor 0·625 métermázsa kávénak?

A hány mázsát veszünk, annyszor kell az 1 m/m. árát a 180·715 frtot fizetnünk. A 0·625 m/m-ban 1 teljes mázsát ugyan nem vettünk, de vettük annak ezredrészét 625-ször, fizetnünk kell tehát a 180·715 frtnak is ezredrészét 0·180715 frtot is 625-ször.

Ámde a 0·625 = 0 egész + 6 td + 2 szd + 5 ed. Fizethetjük tehát a 180·715 frtnak is 6 td + 2 szd + 5 ed-ét, vagy megfordítva.

$\begin{smallmatrix} cba \\ 0 \cdot 625 \times 180 \cdot 715 \text{ frt.} \end{smallmatrix}$	
0·903575	
3·61430	
108·4290	Eredmény:
112·946875	0·625 m/m. kávé ára 112·956875 frt.

$$\begin{aligned} \text{a) } 25\text{md} &= 2\text{szed} + 5\text{md.} \\ &5\text{szed} + 2\text{szed} = 7\text{szed.} \\ 35\text{ted} &= 3\text{ed} + 5\text{ted.} \\ 0 + 3\text{ed} &= 3\text{ed.} \\ 40\text{szd} &= 4\text{td} + 0\text{szd.} \\ 5\text{td} + 4\text{td} &= 9\text{td.} \end{aligned}$$

A b) és c) rész szorzatnál a beszorzási eredmények hasonlóképp valódi értékükben így iratnak ki.

$$\begin{aligned} \text{a) } 5\text{ed-nek az ezredrésze } 5\text{md.} & \quad 5 \times 5\text{md} = 25\text{md} = 2\text{szed} + 5\text{md.} \\ 1\text{szd-nak az } & \quad 1\text{szed, } \quad 5 \times 1\text{szed} = 5\text{szed, } + 2\text{szed} = 7\text{szed.} \\ 7\text{td-nek az } & \quad 7\text{ted, } \quad 5 \times 7\text{ted} = 35\text{ted, } = 3\text{ed} + 5\text{ted.} \\ 0\text{e-nek az } & \quad 0, \quad 5 \times 0 = 0 + 3\text{ed} = 3\text{ed.} \\ 8\text{te-nek az } & \quad 8\text{szd, } \quad 5 \times 8\text{szd} = 40\text{szd} = 4\text{td} + 0\text{szd.} \\ 1\text{sze-nek az } & \quad 1\text{td, } \quad 5 \times 1\text{td} = 5\text{td, } + 4\text{td} = 9\text{td.} \\ \text{b) } 5\text{ed-nek a századrésze } 5\text{szed, } & \quad 2 \times 5\text{szed} = 10\text{szed} = 1\text{ted} + 0\text{szed.} \\ 1\text{szd-nak a } & \quad 1\text{ted, } \quad 2 \times 1\text{ted} = 2\text{ted, } + 1\text{ted} = 3\text{ted.} \\ 7\text{td-nek a } & \quad 7\text{ed, } \quad 2 \times 7\text{ed} = 14\text{ed} = 1\text{szd} + 4\text{ed.} \\ 0\text{e-nek a } & \quad 0, \quad 2 \times 0 = 0 + 1\text{szd} = 1\text{szd.} \\ 8\text{te-nek a } & \quad 8\text{td, } \quad 2 \times 8\text{td} = 16\text{td} = 1\text{e} + 6\text{td.} \\ 1\text{sze-nek a } & \quad 1\text{e, } \quad 2 \times 1\text{e} = 2\text{e, } + 1\text{e} = 3\text{e.} \\ \text{c) } 5\text{ed-nek a tizedrésze } 5\text{ted, } & \quad 6 \times 5\text{ted} = 30\text{ted} = 3\text{ed} + 0\text{ted.} \\ 1\text{szd-nak a } & \quad 1\text{ed, } \quad 6 \times 1\text{ed} = 6\text{ed, } + 3\text{ed} = 9\text{ed.} \\ 7\text{td-nek a } & \quad 7\text{szd, } \quad 6 \times 7\text{szd} = 42\text{szd} = 4\text{td} + 2\text{szd.} \\ 0\text{e-nek a } & \quad 0, \quad 6 \times 0 = 0 + 4\text{td} = 4\text{td.} \\ 8\text{te-nek a } & \quad 8\text{e, } \quad 6 \times 8\text{e} = 48\text{e} = 4\text{te} + 8\text{e.} \\ 1\text{sze-nek } & \quad 1\text{te, } \quad 6 \times 1\text{te} = 6\text{te, } + 4\text{te} = 10\text{te} = 1\text{sze} \times 0\text{te.} \end{aligned}$$

A részsorozatok egyező rendűikkel egymás alatt állván, egybeszámítandók.

b) Vegyük ugyanazon számfeladványt s a szorzó tényezők számjegyeit csak jegyi értékben s ha a részsorozatok számjegyeinek egymás alá írásánál figyelünk a tizes számrendszer törvényeire s az azonos rendűeket egymás alá írjuk, azok összegéből pedig tizedes számjegyekül annyi tizedes számjegyet metszünk el jobbról bal kéz felé, a hány tizedes számjegy van a szorzó tényezőkben, a végeredmény az előbbennivel teljesen összevág.

$\begin{smallmatrix} abc \\ 0 \cdot 625 \times 180 \cdot 715 \text{ frt.} \end{smallmatrix}$	A két szorzó tényezőben van összesen 6 tizedes számjegy, — tizedesekül elmeteszünk tehát jobbról balkéz felé haladó irányban 6 számjegyet.
1084 290	
36 1430	
9 03575	
112·946875	Az eredmény itt is ugyanaz 112·946875 frt.

hátrább, jobb kéz felé helyezzük el, míg megfordítva, ha előbb az egyes rendűvel szoroztunk, a tizes rendűnek szorzatát egy helylyel előbbre, bal kéz felé helyezzük el az előbbeni részsorozat számjegyei alá, ezáltal a részsorozatoknak azonos rendű számjai épen egymás alá kerülve, egybeszámításuk s így a végleges szorzat kiszámítása könnyen eszközölhető.

Vegyük az előbbeni feladványt s eszközöljük a szorzást újból, de csak a szorzó tényezők számjainak jegyiértékét véve, a mit azonban a szóbeli műveletnél elhallgatunk, azt a fentebb levont szabályoknak szem előtt való tartása mellett helyes aláírással kifejezni el nem mulasztjuk.

$\overset{ab}{75} \times 35629 \text{ b. m.}$	$\overset{ab}{75} \times 35629 \text{ b. m.}$
249403	178145
178145	249403
2672175	2672175

A két szorzási eredményben ugyanazon számok ugyanazon rendben fordulnak elő, csak még a tizedes pont elhelyezése szükséges.

A szorzó tényezőkben együttesen 4 tizedes számjegy lévén, az utóbbi szorzás végeredményében jobbról balkézfelé 4 számjegyet metszünk el tizedesül, s ugyanazon eredményhez jutunk, mint a természetes szorzásnál.

Mindhárom szorzásnál az eredmény = 2672175 bécsi márka.

2. Legyen a szorzó tizedes tört, a szorzandó vegyes tizedes.

Ha 1 métermázsa kávénak ára 180715 frt, mi lesz az ára akkor 0.625 métermázsa kávénak?

A hány mázsát veszünk, annyszor kell az 1 m/m. árát a 180715 frtot fizetnünk. A 0.625 m/m-ban 1 teljes mázsát ugyan nem vettünk, de vettük annak ezredrészét 625-ször, fizetnünk kell tehát a 180715 frtnak is ezredrészét 0.180715 frtot is 625-ször.

Ámde a $0.625 = 0 \text{ egész} + 6 \text{ td} + 2 \text{ szd} + 5 \text{ ed}$. Fizethetjük tehát a 180715 frtnak is $6 \text{ td} + 2 \text{ szd} + 5 \text{ ed}$ -ét, vagy megfordítva.

a) $\overset{cba}{0.625} \times 180715 \text{ frt.}$

0903575
361430
1084290
112946875

Eredmény:

0.625 m/m. kávé ára 112956875 frt.

a) $25 \text{ md} = 2 \text{ szed} + 5 \text{ md.}$
 $5 \text{ szed} + 2 \text{ szed} = 7 \text{ szed.}$
 $35 \text{ ted} = 3 \text{ ed} + 5 \text{ ted.}$
 $0 + 3 \text{ ed} = 3 \text{ ed.}$
 $40 \text{ szd} = 4 \text{ td} + 0 \text{ szd.}$
 $5 \text{ td} + 4 \text{ td} = 9 \text{ td.}$

A b) és c) rész szorzatnál a beszorzási eredmények hasonlóképp valódi értékükben így iratnak ki.

a) 5ed-nek az ezredrésze $5 \text{ md.} - 5 \times 5 \text{ md} = 25 \text{ md} = 2 \text{ szed} + 5 \text{ md.}$
 1szd-nak az „ $1 \text{ szed.} - 5 \times 1 \text{ szed} = 5 \text{ szed.} + 2 \text{ szed} = 7 \text{ szed.}$
 7td-nek az „ $7 \text{ ted.} - 5 \times 7 \text{ ted} = 35 \text{ ted.} = 3 \text{ ed} + 5 \text{ ted.}$
 0e-nek az „ $0 - 5 \times 0 = 0 + 3 \text{ ed} = 3 \text{ ed.}$
 8te-nek az „ $8 \text{ szd.} - 5 \times 8 \text{ szd} = 40 \text{ szd} = 4 \text{ td} + 0 \text{ szd.}$
 1sze-nek az „ $1 \text{ td.} - 5 \times 1 \text{ td} = 5 \text{ td.} + 4 \text{ td} = 9 \text{ td.}$

b) 5ed-nek a századrésze $5 \text{ szed.} - 2 \times 5 \text{ szed} = 10 \text{ szed} = 1 \text{ ted} + 0 \text{ szed.}$
 1szd-nak a „ $1 \text{ ted.} - 2 \times 1 \text{ ted} = 2 \text{ ted.} + 1 \text{ ted} = 3 \text{ ted.}$
 7td-nek a „ $7 \text{ ted.} - 2 \times 7 \text{ ted} = 14 \text{ ted} = 1 \text{ szd} + 4 \text{ ed.}$
 0e-nek a „ $0 - 2 \times 0 = 0 + 1 \text{ szd} = 1 \text{ szd.}$
 8te-nek a „ $8 \text{ td.} - 2 \times 8 \text{ td} = 16 \text{ td} = 1 \text{ e} + 6 \text{ td.}$
 1sze-nek a „ $1 \text{ e.} - 2 \times 1 \text{ e} = 2 \text{ e.} + 1 \text{ e} = 3 \text{ e.}$

c) 5ed-nek a tizedrésze $5 \text{ ted.} - 6 \times 5 \text{ ted} = 30 \text{ ted} = 3 \text{ ed} + 0 \text{ ted.}$
 1szd-nak a „ $1 \text{ ed.} - 6 \times 1 \text{ ed} = 6 \text{ ed.} + 3 \text{ ed} = 9 \text{ ed.}$
 7td-nek a „ $7 \text{ szd.} - 6 \times 7 \text{ szd} = 42 \text{ szd} = 4 \text{ td} + 2 \text{ szd.}$
 0e-nek a „ $0 - 6 \times 0 = 0 + 4 \text{ td} = 4 \text{ td.}$
 8te-nek a „ $8 \text{ e.} - 6 \times 8 \text{ e} = 48 \text{ e} = 4 \text{ te} + 8 \text{ e.}$
 1sze-nek „ $1 \text{ te.} - 6 \times 1 \text{ te} = 6 \text{ te.} + 4 \text{ te} = 10 \text{ te} = 1 \text{ sze} \times 0 \text{ te.}$

A részsorozatokat egyező rendűikkel egymás alatt állván, egybeszámítandók.

b) Vegyük ugyanazon számfeladványt s a szorzó tényezők számjegyeit csak jegyi értékben s ha a részsorozatok számjegyeinek egymás alá írásánál figyelünk a tizes számrendszer törvényeire s az azonos rendűeket egymás alá írjuk, azok összegéből pedig tizedes számjegyekül annyi tizedes számjegyet metszünk el jobbról bal kéz felé, a hány tizedes számjegy van a szorzó tényezőkben, a végeredmény az előbbennel teljesen összevág.

$\overset{abc}{0.625} \times 180715 \text{ frt.}$

1084290
361430
903575
112946875

A két szorzó tényezőben van összesen 6 tizedes számjegy, — tizedesekül elmeteszünk tehát jobbról balkéz felé haladó irányban 6 számjegyet.

Az eredmény itt is ugyanaz 112946875 frt.

3. Legyen a szorzó is vegyes tizedes tört.

Ha 1 m/m. theának ára: 1208·75 frt, mi lesz az ára

406·80725 " " " ?

Az 1 m/m. árát: az 1208·75 fitot fizetjük 406-szor, meg még azon felül annak százszoros részét 80725-ször, vagy a mi egyre megy: fizetjük a 406-szorosát + a 8 tizedet + 7ed-ét, 2ted-ét, 5szed-ét.

a b c d e f

a) 406·80725 × 1208·75 frt

483500 ..

7252·50

967·000

8·46125

0·241750

0·0604375

491728·2634375 frt.

- a) 5szd-nak százszoros értéke $5e, - 4 \times 5e = 20e = 2te + 0e.$
 7td-nek " " $7te, - 4 \times 7te = 28te, + 2te = 30te = 3sze + 0te.$
 8se-nek " " $8sze, - 4 \times 8sze = 32sze, + 3sze = 35sze = 3ec \times 5sze.$
 0te-nek " " $0, - 4 \times 0 = 0, + 3ee = 3ee.$
 2sze-nek " " $2tee, - 4 \times 2tee = 8tee.$
 1see-nek " " $1see, - 4 \times 1see = 4sae.$

- b) $6 \times 5szd = 30szd = 3td + 5td.$
 $6 \times 7td = 42td, + 3td = 45td = 4e + 5td.$
 $6 \times 8e = 48e, + 4e = 52e = 5te + 2e.$
 $6 \times 0te = 0, + 5te = 5te.$
 $6 \times 2sze = 12sze = 1ee + 2sze.$
 $6 \times 1ee = 6ee, + 1ee = 7ee.$

- c) 5szd-nak a tizedrésze $5ed, - 8 \times 5ed = 40ed = 4szd + 0ed.$
 7td-nek " $7szd, - 8 \times 7szd = 56szd, + 4szd = 60szd = 6td + 0szd.$
 8se-nek " $8td, - 8 \times 8td = 64td, + 6td = 70td = 7e + 0td.$
 0-nak " $0, - 8 \times 0 = 0, + 7e = 7e.$
 2sze-nek " $2te, - 8 \times 2te = 16te = 1sze + 6te.$
 1ee-nek " $1sze, - 8 \times 1sze = 8sze, + 1sze = 9sze.$

- d) 5szd-nak az ezredrésze $5szed, - 7 \times 5szed = 35szed = 3ted + 5szed.$
 7td-nek " $7ted, - 7 \times 7ted = 49ted, + 3ted = 52ted = 5ed + 2ted.$

Táblán és munkakönyvben oldalt úgy írjuk az egyes beszorzási eredményeket, mint fentebb jeleztem.

8e-nek az ezredrésze $8ed, - 7 \times 8ed = 56ed, + 5ed = 61ed = 6szd = 1ed.$

- 0-nak " $0, - 7 \times 0 = 0, + 6szd = 6szd.$
 2sze-nek " $2td, - 7 \times 2td = 14td = 1e + 4td.$
 1ee-nek " $1e, - 7 \times 1e = 7e, + 1e = 8e.$
 e) 5szd-nak a tizezredrésze $5md, - 2 \times 5md = 10md = 1szed + 0md.$
 7td-nek " $7szed, - 2 \times 7szed = 14szed, + 1szed = 15szed = 1ted + 5szed.$
 8e-nek " $8ted, - 2 \times 8ted = 16ted, + 1ted = 17ted = 1ed + 7ted.$
 0-nak " $0, - 2 \times 0 = 0, + 1ted = 1ed.$
 2sze-nek " $2szd, - 2 \times 2szd = 4szd.$
 1ee-nek " $1td, - 2 \times 1td = 2td.$
 f) 5szd-nak a százszedrészre $5tmd, - 5 \times 5tmd = 25tmd = 2md + 5tmd$
 7td-nek " $7md, - 5 \times 7md = 35md, + 2md = 37md = 3szed + 7md.$
 8e-nek " $8szed, - 5 \times 8szed = 40szed, + 3szed = 43szed = 4ted \times 3szed.$
 0-nak " $0, - 5 \times 0 = 0, + 4ted + 4ted.$
 2sze-nek " $2ed, - 5 \times 2ed = 10ed = 1szd + 0ed.$
 1ee-nek " $1szd, - 5 \times 1szd = 5szd, + 1szd = 6szd.$

b) Ha a szorzó tényezőik számjegyeit csak jegyi értékben vesszük és ha a részszorzatoknak egymás alá irásánál a tizedes számrendszernek imént is felismert számtörvényeit betartjuk, a részszorzatok egyező rendűikkel kerülven egymás alá, azoknak összegezése által nyerjük szintén a végleges szorzatot. A kijött eredményből itt is hátulról előre menve, annyi számjegyet metszünk el a tizedes pont behelyezése által, a hány tizedes számjegy van a két szorzó tényezőben. Van pedig $2 + 5 = 7$ tizedes, tehát jobbról 7 számjegyet vágunk el tizedesül.

f e d c b a

406·80725 × 1208·75 frt.

6043 75

24175 0

846125

967000

725250

483500

481728·2634375 frt.

Az eredmény itt is ugyanaz.

A tizes számrendszer alapján végrehajtott szorzásból a tanuló öntudatosan betanulhatja a szorzás következő — általa közvetlen észlelt szabályait:

a) Egyszerű egységgel szorozván, szorzatul oly rendű számot nyerünk, a minő rendű a megszorozott szám.

b) Tizes, százás, ezres stb. rendű számmal szorozván a megszorozott rendünél tiz-, száz-, ezer stb. szerte magasabb értékű szorzatot kapunk.

c) Tized, század, ezred stb. rendű számjával szorozván a megszorozott számnál tiz-, száz-, ezerszerte stb. kisebb rendű szorzatot nyerünk eredményül.

d) Vegyes tizedes törttel szorozni annyit tesz, mint a szorzandót annyiszor venni, a hány számegység a szorzóban van, — meg azon felül venni annak annyad részét, hányadrésze az egységnek a szorzóban adva van annyiszor, a hányszor a szorzóban ama hányad-rész előfordul.

e) Tizedes, vagy vegyes tizedes törtet, vagy akár éppen ^{egész} számot, — egész, tizedes vagy vegyes tizedessel rövideden úgy szorozunk, mintha egész számok volnának, — de a kijelölt szorzatból jobbról balkéz felé — tehát a számsorban hatulról előre — annyi számjegyet metszünk el a tizedes pont behelyezése által tizedesekül, a hány tizedes számjegy van együttesen a szorzó tényezőkben.

f) Ez utóbbi rövidített szorzási eljárásnál, midőn a szorzó tényezők számjegyeit csak jegyi értékben vesszük, ügyeljünk jól a részszorzatoknak egymás alá írásánál. Kezdhethük a több jegyű szorzónak legmagasabb, kezdhethük legkisebb rendű számjával a szorzást, — az első esetben azonban ügyeljünk ama már fent megismert szabályra, — hogy a legmagasabb rendű szám után következő rendű — számjegy rész szorzatának minden számja a szerint a mint az az előbbinél tiz-, száz-, ezerszerte stb., kisebb rendű 1. 2. 3. stb., hellyel hátrább irandó, — míg ha a szorzó legkisebb rendű számjegyével kezdtük el a szorzást, minden következő rész szorzat az előbbeni alá 1. 2. 3. stb., hellyel előbbre helyezendő, — a szerint a mint az utána álló számjegynél, melynek részszorzatát már leirtuk, — tiz-, száz-, ezerszerte stb., magasabb rendű.

De a fentebbiek alapján könnyen felismerni a tulajdonképeni rövidített szorzás szabályait is, — a midőn a szorzási végeredményben csak előre meghatározott tizedes számjegyeket akarunk kikapni.

Az utolsó feladványban, a hol 1 m/m. theának árából az 1208·75

frtból kiszámítottuk 406.80725 m/m. theának árát láttuk, hogy a végeredményben kijött 491728·2634375 frt.

Már pedig tudjuk, hogy a forintnak szd-részét még ki tudjuk fizetni, — de annak ezredét stb., millomod részét teljességgel nem, de tulajdonkép gyakorlati értelme sincs, — mert a ki százezreket fizet, — annak a krajczárokat rendesen készséggel elengedik. A kiszámítást tehát elégséges a szorzat századrészeig eszközölnünk, de hogy azt csak is két tizedesig nyerjük, alkalmaznunk kell a tulajdonképeni rövidített szorzást.

A rövidített szorzásnál első sorban meghatározzuk, hány tizedesig akarjuk a szorzatot ismerni. A szorzandónak eme tizedese fölé csillagot helyezünk. Tudjuk, hogy egyszerű egységgel a minő rendű számot szorzunk, épen oly rendű szorzatot nyerünk, — míg tizes, százás stb. rendűvel való szorzásnál, — a megszorozott rendünél tiz-, száz-szorta stb. magasabb rendűt.

Ebből látjuk, hogy a szorzó egyesével a szorzandó csillaggal jelölt számjánál, — annak tizes-, százásával meg a megcsillagozott számtól 1. 2. stb. hellyel hátrább álló számnál kell elkezdenünk a szorzást. A tized, század, ezred stb. rendűvel való szorzásnál tudjuk, hogy a megszorozott rendünél tiz-, száz-, ezerszerte kisebb értékű szorzatot nyerünk, mint minő értékű a megszorozott szám, ezekkel tehát a csillagozott szám előtt 1. 2. 3. hellyel előbb álló számoknál kell elkezdenünk a szorzást — hogy mindenkor az első beszorzásból származó eredmény első sorban a kívánt rendű szorzatot adja.

Vegyük a fenti feladványt

406·80725 × 1208·75* vagy a mi egyre megy.

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{cccc}
 a & b & c & d & e \\
 1208 \cdot 75 & \times & 406 \cdot 80725 & & \\
 \hline
 & & 406807 \cdot 25 & & \\
 & & 81361 \cdot 45 & & \\
 & & 3254 \cdot 46 & & \\
 & & 284 \cdot 76 & & \\
 & & 20 \cdot 34 & & \\
 \hline
 & & 491728 \cdot 26 & & 2 \text{ tizedesig teljesen összevág.}
 \end{array}
 \end{array}$$

A szorzandó szd-a fölé csillagot helyezünk, annak jelzésére, hogy a szorzatot csak két tizedesig akarjuk kiszámítani, — a szorzó egyes rendűjével is itt kell a szorzást elkezdenünk, — míg a tizes és százás rendűvel a szd-nál 1—2 hellyel hátrább álló számnál, — mert a mint látni fogjuk, ezeknél kezdve el velök a szorzást első-

sorban a kívánt rendű szorzatot nyerendjük. A szorzó tized, század rendűivel pedig a csillagozott szám előtt 1. 2 helylyel előbb álló számoknál, — a fentérintett okból.

A rövidített szorzásnál legjobb a szorzást a szorzó legmagasabb rendű számjával kezdenünk és pedig a szorzandónak a csillagozott számjától annyira hátrább vagy előbb álló számjánál, a hányszor ezen legmagasabb rendű az egyes egységénél a számsorban előbb vagy hátrább áll. A következő tizszer kisebb rendűvel pedig kezdjük a szorzást a szorzandónak az előbbinél tizszer magasabb rendű számjánál, épen úgy járunk el a szorzó következő rendű számjai részszorzatának kiszámításának elkezdésénél is, — a szorzandónak mindenkor tiz, százszorta stb. magasabb rendűjénél kezdve el, sem mint kezdtük volt előbbeni számjával.

Rátérve feladványunkra a szorzandó szd-rendűje fölé csillagot helyeztünk, ennél a szorzó egyesével kezdjük el a szorzást, — ettől jobbra hátra felé az ed-nél a szorzó tizesrendűjével, a tizezrednél a szorzó százasaival, a százezrednél, a szorzó ezresével, — míg a szorzó tized és század részeivel a szorzandó tized meg egyeseinél.

A szorzandó azon számjegye fölé, melynél a szorzó legmagasabb rendűjével kezdjük el a szorzást, pontot helyeztünk el, annak jelzésére, hogy a szorzó legmagasabb rendűjével hol kell a szorzást elkezdenünk.

Ha a tizes számrendszer törvényei szerint szorozunk, látjuk, hogy a szorzó minden rendű számjával való első beszorzásnál szorzási eredményül századrészt fogunk nyerni. Nem szabad azonban elfelednünk, hogy a rendes szorzásnál a szorzó minden rendű számjával szoroznunk kell a szorzandó minden rendű számját s így ezen szorzásnál a megszorzásból eredő magasabb rendűeket mindig átszámítjuk. A rövidített szorzásnál is a szorzó minden számjegyével ugyan a szorzandó csak azon számjegyénél kezdjük el a szorzást, melynél vele azt kezdenünk kell, — de az ez után álló szám megszorzásából eredő magasabb rendűeket is ide befoglalni el nem mulaszthatjuk, hogy a rövidített műveleti eljárás eredménye lehetőleg összevágjon a rendes műveletnek végeredményével.

a) 5szed-nek ezerszeres értéke 5szd, — $1 \times 5szd = 5szd$.

2ted-nek " " 2td, — $1 \times 2td = 2td$.

7ed-nek " " 7e, — $1 \times 7e = 7e$.

semmi Oszd-nak " " 0, — $1 \times 0 = 0$ behelyezzük a tizes egységek helyére, hogy a következő szorzás eredménye illetékes helyére kerüljön.

8td-nek ezerszeres értéke 8sze, — $1 \times 8sze = 8sze$.

6e nek ezerszeres értéke 6ee, — $1 \times 6ee = 6ee$.

Ote-nek " " 0, — $1 \times 0 = 0$ behelyezzük a tizezresek helyére, mert a következő beszorzásból már szee-t kapunk.

4sze-nek ezerszeres értéke 4szee, — $1 \times 4szee = 4sze$.

b) a 2 százás rendűvel kezdjük tizszer magasabb rendűnél, mint előbb kezdtük volt, nem felejtván el az az után álló számból megtenni az átszámítást.

2ted-nek százszoros értéke 2szd, — $2 \times 2szd = 4szd$, — meg 5szed százszorosának 2szereséből a 10edéből átszámítjuk az 1szd-ot 4szd, + 1szd = 5szd

7ed-nek százszoros értéke 7td, — $2 \times 7td = 14td = 1e + 4td$

Oszd-nak " " 0, — $2 \times 0 = 0$, + $1e = 1e$

8td-nek " " 8te, — $2 \times 8te = 16te = 1sze + 6te$

6e-nek " " 6sze, — $2 \times 6sze = 12sze$, + $1sze = 13sze = 1ee + sze$

Ote-nek " " 0, — $2 \times 0 = 0$, + $1ee = 1ee$

4sze-nek " " 4tee, — $2 \times 4tee = 8tee$

c) $8 \times 0szd = 0szd$ + átvitelbe a $8 \times 7ed$ ből = 56ed-ből nem 5, de 1el több 6 átvite = 6szd

$8 \times 8td = 64td = 6e + 4td$

$8 \times 6e = 48e$, + $6e = 54e = 5te + 4e$

$8 \times 0te = 0$, + $5te = 5te$

$8 \times 4sze = 32sze = 3ee + 2sze$

d) 8td-nek tizedrésze 8szd, — $7 \times 8szd = 56szd$, — az előbbeniből átvitel semmi, = $5td + 6szd$.

6e-nek " 6td, — $7 \times 6td = 42td$, + $5td = 47td = 4e + 7td$.

Ote-nek " 0, — $7 \times 0 = 0$, + $4e = 4e$.

4sze-nek " 4te, — $7 \times 4te = 28te = 28te$.

e) 6e-nek századrésze 6szd, — $5 \times 6szd$, + átvitel 4szd = $34szd = 3td + 4szd$.

Ote-nek " 0, — $5 \times 0 = 0$, + $3td = 3td$.

4sze-nek " 4e, — $5 \times 4e = 20e = 2te + 0e$.

Most már rátérhetünk ezen rövidített szorzás egyszerűbb végrehajtásához, a melyben a szorzó tényezők számjegyeit csak jegyi értékben fejezzük ki, de a mit a kimondásban elhallgatunk, azt a helyes leírás által fejezzük ki.

Ennél a szorzást rövideden úgy eszközöljük, hogy az 5-el megszorozzuk egyszerűen a szorzandót, — a szorzatban pedig a tizedes pontot annyi helylyel visszük hátrább, vagy a mi azzal egy, a szorzatban annyi számjeggyel metszünk el kevesebbet tizedesül, a hány 0 van az 5 után. A szorzandóban, a mint látjuk, van 4 tizedes számjegy, — a szorzóban az 5 után 3 zéró, — tehát 3 számjeggyel kevesebb számjegyet. sem mint a mennyi tizedes van a szorzandóban. $4-3 = 1$, — tehát 5-el szorozzunk az 3·5629-et, — de a szorzatból tizedesül csak 1 számjegyet metszünk el.

Vagy rövideden:

$$5000 \times 3\cdot5629 = 17814\cdot5$$

Osztás.

Az osztás vagy tulajdonképeni osztás, vagy befoglalás. Akár egyik, akár másik uton járunk el, az eredmény ugyanaz.

Az osztásnál azt műveljük, hogy az osztandót annyi egyenlő részre osztjuk el, a hány számegység van az osztóban. A befoglalásnál pedig azt keressük, hányszor van meg az osztó az osztandóban. Ugy az osztás, mint a befoglalás eredményét osztaléknak nevezhetjük, bár az utóbbit a két szám mértékéül is tekinthetjük s inkább hányadosnak vehetjük.

Az osztásnak imént adott fogalmát ott, hol az osztó tizedes vagy vegyes tizedes tört, így meghatározni eddigelé szóval még nem tudjuk ugyan, — de ha tekintetbe vesszük azon számtani igazságot, hogy az osztandó és osztó ugyanazon számmal szorozva vagy osztva — ezen egyenlően megnagyobbított, vagy kisebbitett alakjában is egy és ugyanazon osztalékot eredményezi. Ezen számtan igazság alapján az osztót minden alkalommal egész számmá átalakíthatjuk s ily alakban vele az osztást mindannyiszor végre is hajtjuk.

A befoglalás tizedes és vegyes tizedes törtekkel is eszközölhető.

$$75 \text{ kg.} = 267\cdot2175 \text{ bécsi márka.}$$

$$1 \text{ „} = \frac{267\cdot2175}{75} = 3\cdot5629$$

2sze
26te
267e
422td
471sd
217ed
675ted
“ “

A bécsi márka 2 százás egysége 75 egyenlő részre százásokban el nem osztható, tizszerte kisebb rendűekre bontjuk $2sze = 20te + 6te = 26te$. A b. m.-nak 26 tizes egysége szintén nem osztható el 75 egyenlő részre, felbontjuk egyszerű egységekre $26te = 260e +$ az osztandó 7 egyszerű egysége 267e.

A bécsi márka 267 egysége 75 egyenlő részre már elosztható, jut egy részre 3e, — ámde akár $75 \times 3e$, akár $3 \times 75e$, végeredményben egyenlő, — az osztásnál ez utóbbi szerint czélszerű eljárni. Ha a $3 \times 75e$. b. m. t. a 225 b. m. t. kipótoljuk 267 b. m.-ra pótlásul hozzá adunk 42 b. m. t. Ez már egész márkákban nem osztható, tizedrészmárákra bontjuk, a mint fentebb láttuk egyszerűen az által, ha a 42-höz egyszerűen az osztandó 2 tizedrészét leírjuk s azután folytatjuk a beosztást s hasonlókép járunk el minden következő maradéknál. El nem felejtván az egyszerű egység és tized közé elhelyezni a tizedes pontot.

Ha az osztó tizedes vagy vegyes tizedes tört, akkor ezt előbb egész számmá átalakítjuk, nem felejtván el, hogy a mennyivel az osztót egész számmá való átalakítása végett megszoroztuk, ugyanannyival az osztandót is meg kell szoroznunk. P. o.:

$$1\cdot5498615 : 0\cdot435 = \frac{1549\cdot8615}{435} = 3\cdot5629$$

244 8td
27 36szd
1 261ed
3915ted
“ “

Az osztóban három tizedes tört számjegy van. Ezt egész számmá átalakítjuk, ha az osztót 1000-el megszorozzuk, de ugyanakkor az osztandót is ugyanannyival szorozzuk.

Ámde ugyanazon eredményhez jutunk a befoglalással is, s ennek segélyével tizedes vagy vegyes tizedes törttel épen úgy osztunk mint egész számmal, csak meghatározzuk előbb az osztalék legmagasabb rendű számjának értékét.

Meghatározzuk pedig úgy, hogy összemérjük az osztandó s osztó legmagasabb rendű számjait. Ezen összemérésből kitünik, hány-szorta nagyobb az osztandó az osztónál. Ha csak egyszerűen nagyobb lesz az osztalék egyszerű egység, ha pedig tiz, száz, ezer stb. szerte nagyobb, lesz az osztalék első számja tizes, százás, ezres stb. Ha pedig az osztandó legmagasabb rendű száma az osztónál tiz-, száz-

ezer- stb. szerte kisebb, lesz az osztalék első számja tized, század, ezred stb. Mindkét esetben azonban tizszer kisebb rendű lesz az osztalék legmagasabb rendű számja, ha az osztó első számja az osztandó első számjában, vagy némely esetben az osztó első 1—2, 3 számja, az osztandó 1, 2, 3 számjában nem foglaltatnék. Felvéve a fentebbi példát:

$$1:5498615:0:435=3:5629$$

2448
2736
1261
3915
" " " "

Az osztalék legm. rend. számja egyszerű egység lévén, mindjárt utánna helyezük el a tizedes pontot.

Az osztandó legmagasabb rendű számja 1 egyszerű egység, az osztóé 4 tized. Az egyes a tizednél tizszerte magasabb rendű, lenne tehát az osztalék első számja tizes, ámde 4 az 1-ben nem foglaltatik, lesz tehát az a tizes egységénél tizszerte kisebb rendű vagyis egyszerű egység. Ezt tudva, folytatjuk az osztást, mint egészekkel, a mennyiben a fenti meghatározás alapján a tizedes pont elhelyezése világos.

Ha az osztó vegyes tizedes tört, átalakíthatjuk azt előbb egész számmá s aztán úgy osztunk vele mint egész számmal, sohasem felejtve el ugyanakkor az osztandót is ugyanazon számmal megszorozni.

a tizedes, vagy

Rövidebben is eljárhatunk: a vegyes tizedesből álló osztóval is úgy oszthatunk, mint egész számmal szoktunk, de itt is előbb meghatározzuk az osztandó s osztó legnagyobb rendű számjainak összemérése által, az osztalék első számjegyeknek értékét, s ennek alapján a kijött osztási eredményben a tizedes pontot illetékes helyre elhelyezük.

Az osztásnál a növendékek azt is belátják, miszerint ez a művelet a szorzással épen ellentétes. Az osztandó osztása alá vett számjaiból az osztalék kikeresett számjainak az osztóval való megszorzásából keletkező részsorzatai épen oly sorrendben kerülnek kivonás alá, a minő sorrendben a szorzásnál a végeredmény előállításához hozzájárultak, ha ez utóbbi műveletnél a szorzó legmagasabb rendű számjával kezdtük meg a szorzást. P. o.:

$$742:05,7475005 : 3:5629=208:27345$$

71258	71258..
294774	285032.
285032	71258
" 97427	249403
71258	106887
261695	142516
249403	178145
122920	742·057475005
106887	
160330	
142516	
178145	
178145	
" " " " " "	

Az osztandó legmagasabb rendű számja 7sze, az osztóé 3 egyes, a sze az egyesnél százszorta nagyobb lévén, s hozzá a 3 a 7-ben foglaltatván, lesz az osztalék első számja százás. Ezt tudva, osztunk mint egészekkel, de a végeredményben a tizedes pontot úgy helyezük el, hogy az osztalék legmagasabb rendű számja százás egység legyen, tehát a tizedes pontot az osztalék 3-ik számjegye után helyezük el.

Ugyanazon eredményhez jutunk még rövidebben, ha az osztaléknak egyenként kikeresett számjaival megszorozzuk az osztót = s az így nyert szorzatot annyira kiegészítjük, hogy ezen kiegészítéssel a nyert szorzat adja az osztandónak osztás alá eső számjait. P. o.:

$$742:057475005 : 3:5629=208:27345$$

"294774
" 97327
261695
122920
160330
178145
" " " " " "

A művelet gyorsabb lefolyásu így, s azt kellő gyakorlás mellett a gyengébb tanulók is képesek elsajátítani.

A tulajdonképeni rövidített osztás:

Tulajdonképeni rövidített osztásnak akkor van helye, midőn az osztalékban csak határozott számú tizedes számjegyet akarunk kapni.

Tudjuk, hogy az osztandó nem mindenkor határozott többszöröse avagy része az osztónak s így nem mindenkor két határozott számnak a szorzata. Ilyen számok osztásánál az osztalékban sok esetben végtelen sok tizedes számjegy jön ki, melyeknek gyakorlati értéke nincs.

De továbbá tudjuk, hogy a szorzó tizedes számjaival való szorzásnál az ezek által eredményezett részszorzatok a végeredményben a szorzat nagyobb értékű számjai nagyságának fokozása, emelése tekintetében csak igen kis részlettel járultak. Ennélfogva a rövidített osztásnál úgy az osztó, mint az osztandóban csak határozott mennyiségű számjegyet hagyunk, még pedig mindenkor a magasabb rendűekből.

A rövidített osztásnál az eljárás a következő: meghatározzuk előre, hány tizedes számjegyre akarjuk az osztaléket kiszámítani, ezután nézzük, mily rendű lesz ennek legelső s így legmagasabb rendű számja. E kettőből előre megtudhatjuk: hány számjegyből fog az osztalék állani.

Az osztóban balról jobb kéz felé tehát a magasabb rendűekből annyi számjegyet hagyunk, a hány számjegyből álló szám lesz az osztalék, ha ennél abban több számjegy fordulna elő, azokat elmetsszük, ezeknek az osztási műveletnél semmi szerepük nem lesz, ha pedig kevesebb jegyű, nem törődünk vele, úgy hagyjuk osztónak, a mint adva van.

Az osztandóban azonban szintén balról jobb kéz felé mindig annyi számjegyet hagyunk, a hány számjegyből fog az osztalék állani, egy számjeggyel akkor hagyunk többet, ha az osztó legmagasabb rendű számja nem foglaltatik az osztandó legmagasabb rendű számjában. A többit szintén elmetsszük, elhagyjuk. Ha pedig az osztandó nem állana annyi számjegyből, mint a mennyinek abban lenni kell, jobbra helyezett 0-zerókkal egészítjük ki.

Ekkor kezdjük az osztóval a beosztást s folytatjuk mindaddig, míg a megcsonkított vagy 0-okkal kiegészített osztandóban levonható szám van, mihelyest nincs, az osztót bal kéz felé egy számjeggyel csonkítjuk s ezzel az első maradékot osztjuk.

Minden újabb beosztás után jobbról egy számjeggyel csonkítjuk az osztót, míg végre nem lévén mivel osztani, a kívánt eredményt kikaptuk.

Végyük a már fentebb kidolgozott példát:

35629 bécsi márka 1 kg.

742057475005 " ? "

74205747[5005:3,5,6,2,9]=208 27345

"29 4774

" 97427

26169

1229

160

18

"

Ha az osztaléket 5 tizedesig vagyis a kilogramm szed-részeig akarjuk kiszámítani, tudnunk kell az osztalék első legmagasabb rendű számjának is értékét. Az osztandó 7sze-ben az osztó 3e. foglaltatik, a mint láttuk százszoros mértékben, e szerint az osztalék legmagasabb rendű számja százaz lesz. Ebből látjuk, hogy az osztalék 8 jegyű szám lesz. Hagyunk tehát az osztóban balról jobbra a legmagasabb rendűekből 8 jegyből álló számot, az osztandóban a legmagasabb rendűekből szintén 8-at, a többit elmetsszük. Az osztó csak 5 számjegyből álló szám lévén, ezzel változatlanul az osztandóba annyiszor beosztunk, a mig abban levonható szám van, midőn csak a maradékba kell vele beosztanunk, az osztót minden beosztásnál jobb kéz felől egy-egy számjeggyel csonkítjuk mindaddig, mig van mivel beosztanunk.

35629 a 74205-ben foglaltatik 2-szer, mert $2 \times 35629 = 71258$, marad még 2947, leirván hozzá az osztandó következő számjegyét a 7-et, lesz 29477, ebben a 35629 foglaltatik 0-szor. Ennélfogva ehhez az osztandó következő számját a 4-et leirván, a 294774-ben az osztó foglaltatik 8, mert $8 \times 35629 = 285032$, marad még 974², ehhez az osztandónak következő számját, mint az osztás alá eső számok utolsóját leirván, lesz 97427, ebben az osztó foglaltatik 2-szer, mert $2 \times 35629 = 71258$, s marad még 26159. Nem lévén az osztandóban több osztás alá eső szám, az osztót jobbról bal kéz felé csonkítjuk, elmetsszvéen abból a 9-et, s nézzük, hogy 3562 a maradványban hányszor van meg, a mint látjuk 7-szer, mert 7×3562 , meg az elmetsett 9-ből a tizesek átszámítva tesz 24940, marad még 1229. Ezt folytatólag osztjuk az újból csonkított osztóval, elmetsszvéen abból a 2-öt, 356 az 1229-ben foglaltatik 3-szor, mert 3×356 meg az előző szám szorzatából a tizesek, illetve a jelen esetben a tizeshez közelebb álló 6 helyett átvive 1-et, lesz 1069, marad 160. Ezt a 35-re csonkított osztóval elosztván, lesz az osztalék következő számja 4, mert 4×35 , meg az ezt követő, de elmetsett 6-nak 4-szereséből áthozott tizesek=142, marad még 18. Ezt osztván 3al, mint a csonkítás folytán az osztóban még felmaradó számmal, lesz az

osztalék 5, mert 5×3 meg 5×5 -ből 2 illetve 3 tizes épen 18 s így maradvány nem is marad.

Az osztás eredménye 208:27345, — tehát épen annyi, mint a mennyi a rendes osztás után jönne ki.

Rövidített osztásnak van helye akkor is, ha az osztó 1 ^{utána} egy vagy több zéróval, — vagy a midőn az 1-en kívül bármely ismert számjegy után egy vagy több zéró van.

$$p. o. \frac{1680}{25} : 1000 = 1.68025$$

$$\begin{array}{r} 680 \text{ 2td} \\ 80 \text{ 25szd} \quad 1680 \text{ 25} : 1000 = 1.68025. \\ 250 \text{ szd} \\ 2500 \text{ ted} \\ 5000 \text{ szed} \\ \text{“ “} \end{array}$$

Látjuk az osztalékban magát az osztandót kaptuk, azzal a különbséggel, hogy abban a tizedes pont 3 helylyel előbbre került.

Mondhatjuk tehát ezen és más példák kidolgozása alapján, hogy 10, 100, 1000 stb. vel úgy osztunk, hogy az osztalékba egyszerűen átírjuk az osztandó számjegyeit, de a tizedes pontot abban annyi helylyel előbbre viszük, — a hány 0 van az 1 után.

$$1680:25 : 500 = 3.3605$$

$$\begin{array}{r} 1802 \text{ td} \\ 3025 \text{ szed} \\ \text{“ } 250 \text{ ed} \\ 2500 \text{ ted} \\ \text{“ “} \end{array}$$

Az ily feladványoknál az osztást 500-al rövideden úgy eszközöljük, hogy az osztandót az $1680.25 : 5$ -el s a kijött osztalékban két helylyel előbbre tesszük a tizedes pontot.

$$1680 \text{ 25} : 5 = 3.3605$$

$$\begin{array}{r} 18 \\ 30 \\ \text{“ } 25 \end{array}$$

Az osztandóban van 2 tizedes számjegy, — az 500-ban az 5 után két 0, — e szerint a tizedes pontot 2 helylyel előbbre helyezni akarván az osztalékban 4 számjegyet írnunk el tizedesül. A mint látjuk, az eredmény ugyanaz.

Valljon a fentebbiekben kitűzött czélobat mind két irányban elértem-e, nem tudom.

Valószínű, miszerint a tanférfiak feleslegesnek fogják tartani, hogy a tanár annyira elemző módon vezesse rá tanítványait a szor-

zás és osztás számműveleteire, — én azonban évtizedek tapasztalataira támaszkodva, továbbra is hasonló módszert kívánok a tanításnál alkalmazni.

Ez elmondottak kiegészítéseül megjegyzem még, hogy az alpműveleteknek ily módon való tanítása fárasztó, de jutalmazó, — és ha már az elemi iskola fokról-fokra, a mint évről-évre nagyobb számkörbe vezeti el tanítványait, a 4 műveletet a tizes számrendszer alapján tanítaná, a gymnasium alsóbb osztályaiban a közönséges számtan tanítása még örvedetesebb eredményhez segiténé elő az oktatás ügyét.

A tizes számrendszer megértetésénél bizonyára minden tanférfi segédeszközöz is folyamodni kénytelen.

Igy a tizes, százaz, ezres stb. rendű egységek taglalásánál hallgatással nem mellőzi az egyes forintosok tizes százaz, ezres értékeinek kézzel fogható beigazolására — megértésére felhasználni a tiz, száz és ezerforintos papírjegyeket, — a minő pénznemeket már majdnem minden tanuló ismer.

Bizonyára felhossa a kilogrammnak 10, 100, 1000 értékeinek megérthetésére az új mázsa, a régi bécsi mázsa, métermázsa és a tonna súlyokat. — A liternél — a piacon használt 10, 20 litert tartalmazó mértékeket valamint a hektolitert s úgy tovább.

Azonban az egység tizedes részeinek megértetésére rendelkezésünkre áll ugyan a hosszméter, — a kilogrammnak, liternek stb. tizedes egységreszei, — még is különösen a szorzás és osztás műveleteinek megértetésére tapasztalatom szerint legnagyobb sikerrel felhasználható a hossz- és négyzetméter, mivel ezeknek tizedes beosztásu részein a tizedes egységreszek számviszonyítását igen könnyű szemléltetővé tenni.

A közönséges törtek számviszonyításai törvényeinek beigazolására is a hosszméter igen czélszerűen felhasználható, — ha azon, illetve 8—10 darabon a leggyakrabban előforduló egységreszeket felüntetjük s a tanításnál felhasználjuk.

Ezeknek elmondása után tanítási módszeremet nyugodtan becsátom a tanférfiak bírálása alá. Nagyon is elemi dolgok ezek, igaz, beismereim, — de felköltve általuk a tanulóban az önbizalmat és a számtan tanulása iránti kedvet, biztosítjuk részére a további sikeres előhaladást s általán az oktatásnak sikerét.

ZACHAR GUSZTÁV.

III.

Igazgató-választmány.

Elnök: *Hámos József* földbirtokos. Társelnök: *Dapsy Vilmos* nyug. legf. ítélőszéki bíró. Tagok a kishonti ev. ág. hitv. esperesség részéről: *Ruthény Béla* esp. felügyelő, *Czéner Pál* főesperes, *Halmiár Károly* a rimaszombati ev. egyház felügyelője, *Glauf Pál* helybeli ev. lelkész s kerületi jegyző, *Dr. Marikovszky Gusztáv*, mint a Malatinszky-család képviselője. A — helybeli ev. ref. egyház részéről: *Csieder Károly*, *Terhes Pál* ev. ref. lelkész s egyházmegyei tanácsbíró, *Dr. Szabó Sámuel* megyei főorvos, *Szalóczy Dániel* helybeli ev. ref. lelkész, *Moitnár József* ügyvéd. Hivatalból tagjai: *Institórisz Endre* ügyész, *Nagy Ferencz* városi főjegyző s iskolai pénztárnok, *Zachar Gusztáv* e. i. igazgató, *Bodor István* jegyző, és végre a tanári kar képviselői: *Baksay István*, *Fábry János*.

IV.

Tanári kar.

1. *Baksay István* r. tanár, 46 év óta tanít, a rimaszombati ev. ref. egyház főgondnoka, a rimaszombati takarékpénztár felügyelő-bizottságának elnöke, a gömörmegei nép- és iparbank igazgatója, a városi ipariskola felügyelő-bizottságának, a közös iskolaszéknek, a városi képviselő-testületnek, az igazgató-választmánynak, az országos tanár-egyesületnek rendes tagja. Tanít: vallást a VI., történelmet a IV—VI., mathesist a III—IV. osztályokban heti 17 órában.

2. *Bodor István* r. tanár, 19 év óta tanít, a gömörmegei nép- és iparbank felügyelő-bizottságának, a városi képviselő-testületnek, a közös iskolaszéknek, az egyháztanácsnak, az országos tanár-egyesületnek rendes tagja, az igazgató-választmánynak jegyzője. Ta-

nit: vallást a II., VII—VIII., latin nyelvet a VII., magyar nyelvet a VI—VIII. osztályokban. Tompa-kör elnöke, a nagy könyvtár öre. Heti óráinak száma 19. Osztályfőnök a VIII. osztályban.

3. *Fábry János* r. tanár, 40 év óta tanít, a megyei muzeum igazgatója, az egyházi tanácsnak, a természetrajzi társulatnak, a közművelődési egyesület választmányának, az igazg. választmánynak rendes tagja, a helybeli meteorológiai észleletek intézője, a természetrajzi szertár öre. Tanít: vallást az V., VI—VIII., német nyelvet az V., természetrajzot a IV—VI., bölesészetet a VIII. osztályban. Heti 18 órában.

4. *Kerkes Dezső* okl. r. tanár, tanít 11 év óta, az országos tanáregyesületnek rendes tagja, a természettani szertár öre. Tanít: mathesist az V—VIII., physikát a VII—VIII. osztályokban. Heti 20 órában. A VIII. osztály főnöke.

5. *Kottasch Rezső* okl. r. tanár, tanít 15 év óta. Tanít: latin nyelvet az V—VI., görög nyelvet az VI—VII. osztályokban. Heti 22 órában. Osztályfőnök a VI. osztályban.

6. *Polnis János* okl. rendes tanár, 21 év óta tanít, tápintézet gondnok a francia nyelvnek magán tanítója, az ifjusági könyvtár I-ső csoportjának kezelője. Tanít: latin és magyar nyelvet az I-ső, német nyelvet a VI—VIII. osztályokban. Heti 21 órában. Osztályfőnök az I-ső osztályban.

7. *Sárkány Imre* okl. rendes tanár, 10 éve tanít, a földrajz s történelmi társulatnak rendes tagja, a tanári tanácskozmányok jegyzője, az ifjusági gyámintézetnek elnöke, a földrajzi szertár öre. Tanít: vallást az I., III—IV., német nyelvet a III. és IV., földrajzt a II., III., VII., történelmet a VIII. osztályban. Heti 22 órában. A III. osztály főnöke.

8. *Schönleitner Károly* r. tanár 12 év óta, a szabadkézi- és mértani-rajz, valamint a tornacsarnok szertárainak öre. Tanít: rajzi geometriát az I—IV., földrajzt, számtant az I., szepírast az I., II., tornát az I—VI., a szabadkézi-rajzot a III—VIII. osztályban. Heti 29 órában.

9. *Dr. Veres Soma* okl. rendes tanár 6 év óta, a helybeli „Gömör-Kishont” hetilapnak szerkesztője, Rimaszombat és vidéke négyesület jegyzője, az öszhangzatos ének vezetője, az ifjusági könyvtár 2-ik csoportjának kezelője. Tanít: latin nyelvet a IV., magyar nyelvet a III—V., történelmet a III-ik osztályban. tornát a VII—VIII. Heti 22 órában. Osztályfőnök a IV. osztályban.

10. *Vozáry Gyula* okl. r. tanár, 15 év óta tanít, tagja az országos tanáregyesületnek, a phylológiai-, a tiszántuli ev. ref. közép-

iskolai tanáregyesületnek tagja, az ifjúsági könyvtár 3-ik csoportjának kezelője, a „Gömör-Kishont“ szerkesztő-bizottságának tagja. Tanít: latin nyelvet a III. és VIII., görög nyelvet az V. és VIII. osztályban. Heti 20 órán. Az V. osztály főnöke.

11. *Zachar Gusztáv* r. tanár, 29 év óta tanít, a városi ipariskolai felügyelő-bizottság elnöke, a közös és ev. iskolaszéknek, az egyházi tanácsnak, az országos tanár-egyesületnek rendes tagja, a tanári nyugdíj- és segélyező-egyesületnek pénztárnoka, az igazgatóválasztmánynak tanügyi előadója. Tanít: magyar, latin nyelvet számoltant a II. osztályban. Osztályfőnök a II. osztályban. Ez időszertinti igazgató.

12. *Paál Ferencz* ev. ref. s.-lelkész, 1 év óta tanít a III—IV. osztályban vallástant. Heti 2 órában.

13. *Drescsik János*, r. k. hitoktató, 2 év óta tanít vallástant az I—VIII. osztályban. Heti 6 órában.

14. *Singer S. Leo*, ker. főrabbi, az izraelita tanulókat I—VI. osztályban tanítja a vallásból. Heti 3 órában.

15. *Szöllősy István*, ev. ref. kántortanító, tanítja az egyházi éneklést az I—IV. oszt. Heti 2 órában.

16. *Törköly József* közös isk. igazgató, tanítja az egyházi éneklést az ev. ág. hitv. tanulóknak. Heti 2 órában.

Tanárok irodalmi működése az 1889—90-ik tanévben:

Dr. Veres Samu: a „Gömör-Kishont“ hetilapnak szerkesztője.
Vozáry Gyula: a „Magyar Nyelvőr“, „Philologiai közlöny“ munkatársa a „Gömör-Kishont“ szerkesztőségének tagja.

V.

Bevégzett tananyag az 1889—90. tanévben.

I. Osztály.

Vallástan: (A két prot. felekezet együtt.) A mózesi és jézusi vallás ismertetése, Mózes és Jézus élettörténetével kapcsolatban. A hegyi beszéd Kk. Kovácsy Sándor Bibliái vallástan. Heti 2 óra. Tanította Sárkány Imre.

Magyar nyelv: Mondattani alapon a nyelvtanból: a hangok, betűk felosztása, mondatok, mondatrészek, mondatok nemei, a beszédszók, az ige: alanyi és tárgyias személyragjai, módjai, a cselek-

vés és ideí, teljes igeragosás, a névszó mint alany, tárgy, mint határozó, még pedig helyidő- és módhatározó, a jelző és fajai, az állítmány és kiegészítője, ismétlődő összefoglalás a beszédrészek szerint, a névszók ragozása, szóképzés, a tövek, képzők, ige- és névszóképzés, összetett szavak. — Olvasmányok: tanító- és népmesék, leírások a népeletből, a magyar földről, elbeszélések a hunnok és magyarok történetéből, a görög mondakörből. Költemények könyvnélkül is előadva. Az olvasmányok értelmese, hangsúlyos olvasása, tartalmi megértése és előadása. Elemzés a nyelvtani tanulmányok alapján. Két hetenként egy iskolai dolgozat a mondatok köréből. — Kk. Szinnyei József iskolai magyar nyelvtana I. rész és magyar olvasókönyve szintén I. rész. Heti 6 óra. Tanította Polnis János.

Latin nyelv: Alaktan mondattani alapon. A betűk, kiejtésök; szótagok elválasztása; hangsúlyozás. A főnév és általános nemei meghatározása. A névragozás az 5. declinatio szerint, a főnév különös nemi meghatározása és némely alaktani eltérése. A melléknév mótiója és fokozása, számnevek, névmások. Sum igének ragozása és összetétele, a rendes igehajlítás cselekvő és szenvedő alakban a 4 coniugatio szerint. — Olvasmányul szolgáltak egyes és összefüggő mondatok, melyek részint az általános emberi ismeretek köréből vannak véve, érdekes tartalommal bírnak, részint rövidebb vagy hosszabb mesék, 80 latin és 80 magyar gyakorlat fordítása. Hetenként egy iskolai dolgozat. Kk. Dr. Holzweiszig Frigyes rövid latin nyelvtana, fordította: Székely Ferencz és ugyanezektől latin gyakorlókönyv az első osztály számára. Heti 7 óra. Tanította: Polnis János.

Földrajz: A legszükségesebb geographiai fogalmak a környék szemléltetése és a térkép olvasása alapján. — A magyar királyság; A nagy-alföld. Kis-alföld. Dunántuli dombos vidék. Dráva és Száva köze s a tengerpart. Az északnyugati és délkeleti felföldek. A fagyalkor megismertetése a legszükségesebb tudnivalóknak, melyek a talajra, községekre, növényekre és állatokra vonatkoznak. Általános viszonyok. Összefoglaló ismétlés. — Európa. Európa körrajza. Törzs- és tagok megkülönböztetése. A környező tengerek. — A törzs hegyrendszere. A törzs alföldjei. A törzs vízrendszere. A tagok. Éghajlati különbségek a földgömbök bemutatásával. Jellegző talajok, községek, ásványok, növények és állatok bemutatása, elterjedésük övei. Összefoglaló ismétlés. — Európa népessége. Nemzeteinek felsorolása és beosztása, továbbá Európa politikai felosztása és Európa egyes országainak leírása. — Összefoglaló ismétlés. Kk. dr. Huntalvy János Európa földrajza. Heti 4 óra. Tanította: Schönleitner Károly.

Számítás. Számképzés. Nevezetlen és egyszerű egész számok és tizedes törtek összeadása, kivonása, szorzása és osztása. Többnevű egész számokkal és tizedestörtekkel való számolás. Számok oszthatósága. — Számolás közönséges törtekkel: összeadás, kivonás, szorzás és osztás. Méterrendszer és mértékek ismertetése. Kk. Zsindely István. Het. 3 óra. Tanította: Schönleitner K.

Rajzoló geometria: Bevezetesképen a rajzeszközök és szerek ismertetésével a pont, egyenes vonal és kör leíró magyarázata. — A négyzet és derékszög, a négyzet szerkesztése. A vonalak abszolút négyzet és derékszög a távolságokkal. Egyenköztűek és mérőlegetek szerkesztése. Egyenlőszáru derékszögű háromszög, a félderékszögű háromszög, a derékszögű háromszög. Egyenlőszáru és egyenlő oldalú háromszög. — Az eddigiek ismétlése. — A rhombus, deltoid különböző oldalú háromszög. A tanult háromszögek összefoglalása és azok magasságai. A rombold és parallélogrammnak ismétlése. A trapez és trapezoid. A sokszög. Eddigiek ismétlése. Összeállítás, hasonlóság és symmetria. Három és négyszögek területeinek meghatározása. A kör és ennél előforduló egyenes vonalak. Középponti és kerületi szögek, érintők szerkesztése. Két kör viszonylagos fekvése. A kör kerülete és területe. A kígyóvonal, csigavonal és ellypsis. A geometriai elemek alapján síkdíszítmények rajzolása u. m. derékszögű és ferdeszögű vonalcombinációk, különösen az egyszerű meander, szőnyegminták, csillag-alakzatok és rosetták, továbbá egyes vonalu díszítmények rajzolása. A rajzgyakorlatok száma 20. Kk. Landau—Dr. Wohrab szemléltető planimentria. — Het. 3 óra. Tanította: Schönleitner K.

Szépírás: Magyar folyóirásai gyakorlatok kellő magyarázatok kíséretében Nagy Sándor szépírási elő minták nyomán. — Het. 1 óra. Tanította Schönleitner K.

Torna: Szabad és rendgyakorlatok, katonai állás-, járás és fordulatokkal. Táv- és magasságugrások, ugrások bakon és lovon. Egyszerű gyakorlatok a nyújtón és korláton, létrán, mászórúdon, kötelen és gyűrűhíntán. A szabadban való kirándulás és labdázás. Kk. Ravenstein Volksturnbuch és a gyakorlati szabályzat a magyar kir. honvédelmi társaság számára. Het. 2 óra. Tanította: Schönleitner K.

II. Osztály.

Vallás: (Mindkét prot. felekezet együtt.) Jézus példázatai. Az ünnepek és ezek jelentősége, Jézus élettörténetének főbb mozza-

natai alapján. K. k. mint az első osztályban. Het. 2 óra. Tanította Bodor István.

Magyar nyelv: Az I-ső osztályban szerzett nyelvismeretek átismétlése után a névragos és névutós határozók. Összetett-, összevont-, rövidített- s többszörösen összetett mondatok, körmondatok Olvasmányul szolgáltak: rövid rajzok s elbeszélések, — a magyar föld, — a magyarok és görögök történelméből egyes nevezetesebb események, — költemények. Az olvasmányoknál kitűzött cél: az értelmes és hangsúlyos olvasás, — a tartalom megértése s értelmes elmondása; elemzés. Kéthetenként iskolai dolgozat. K. k. Szinyei József: Iskolai magyar nyelvtan I-ső s főleg II-ik rész. — Magyar olvasókönyv 2-ik kötet. Hetenként 5 óra. Tanította Zachar Gusztáv.

Latin nyelv: Az I-ső oszt. tananyaga átismételve s kibővítve, — coniugatio periphrastica, — az igék imperfectum, perfectum és supinum töképzése, — rendhagyó, hiányos és személytelen igék. Kötszók. Indulatszók. Olvasmány: Róma történelme a hármások küzdelméről a Tarquániások elűzetéséig, — az alakitani ismeretnek megfelelő gyakorlatok magyarról latinra fordítva. Szótanulás etymologicus csoportokban. A latin gyakorlókönyvből I—XXXVIII. 1—31. fejezetek. Hetenként egy iskolai dolgozat. K. k. Bartal-Malmossy Alaktan és gyakorlókönyv. Hetenként 7 óra. Tanította Zachar Gusztáv.

Földrajz: Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália földrajza: körrajz, domborzati viszonyok, vízrendszer, éghajlat, ásvány-, növény- és állatvilág, népek, önálló államok, európai gyarmatok, főbb városok. Az öt földrész és a világtengerek helyzete, nagysága, népessége. K. k. Hunfalvy János „Földrajz a gymn. használatára.“ II. rész. Heti 4 óra. Tanította Sárkány Imre.

Számítás: Az I-ső osztály pensuma átismételve, — rövidített számműveletek, arány-aránylat, aránylat feloldás, egyenes és fordított arány, — egyszerű hármasszabály és kamatszámításhoz tartozó feladatoknak kiszámítása egységrevitel s aránylatbáhozással. Külföldi mértékek és pénzegységeknek ismertetése s átszámítása. K. k. Mauritz Rezső közönséges számtana. I. II. rész. Heti 4 órában. Tanította Zachar Gusztáv.

Rajzoló geometria: A szögletes testek: Kocka, négyoldalú oszlop, három- s többoldalú szabályos gúla, az oktaedron, ikosaedron és dodekaedron megismertetése és hálózatukból a testek előállításai. Ezek ismétlése. — A gömbölyű testek: a henger, kup és gömb s hálózatukból a testek előállításai. Ezek ismétlése. Az egyenes, sík és testszög A testek síkmetszetei. A testek hasonlósága, összeállósága

és symmetriája. A tanult szögletes és gömbölyű testek felszine és költartalma. Testek és egyszerűbb tárgyak axonometriai rajzolása. A rajzgyakorlatok száma 20. K. k. Landau—dr. Wohlrab, Rajz-stereometria. Het. 3 óra T. Schönleitner K.

Szépírás: Magyar és német folyóirási gyakorlatok, továbbá magyar és német dictandó. K. k. Nagy Sándor szépírási előminták. H. 1 óra. T. Schönleitner Károly.

Torna: Ugymint az I-ső osztályban csak fokozottabb mértékben. Het. 2 óra. T. Schönleitner K.

III. Osztály.

Vallástan: Ev. ref. Az ó-szövetségi könyvek ismertetése, azok tartalma, jelentősége és írói. Kk. „Bibliai bevezetés,” átdolgozta Radácsi György. Het. 2 óra. Tanította: Paál Ferencz. — Ág. ev. Keresztyn vallástan: Bevezetés, Istenről, az emberről, Jézus Krisztusról, a bűnbánatról és a hitről. Kk. Csiskó János „Ker. vallástana.” Heti 2 óra. Tanította: Sárkány Imre.

Magyar nyelv: Het. 3 óra. Rendes magyar nyelvtan. Első időszak: hangtani szabályok, a magy. helyesírás alaptörvényei. A beszédrészek változásai: szóragozás, szóképzés és összetétel. Második időszak: olvasmány alapján a mondattan. Kk. Szinnyi József „Rendes magyar nyelvtan.” Lehr-Riedl „Magyar olvasókönyv” III. r. melyből az egyes olvasmányok szerkezete is tárgyalás alá kerültek. Két hetenkint egy írásbeli dolgozat, főtekintettel a magyar helyesírás begyakorlására. Tanította: Dr. Veres Samu.

Latin nyelv: Az alaktan ismétlése mellett az esetek mondat-tani szabályai s a szövegben előjött legszükségesebb szabályai a mondatviszonyoknak. A római köztársaság kezdete. Tarquinius Por-sennát ingerli háborúára Róma ellen. Horatius Cocles. Mucius Scaevola. Háboru a latinokkal. — Egy elbeszélés Ulyssesről s egy párbeszéd az iskolai szünetről. — Etymologia, synonymum. — Ex abrupto fordítás. Extemporale. K.k. Bartal-Malmoosy Latin Mondattan. Hetenkint írásbeli dolgozat. — Heti 6 órán. Tanította: R. Vo-záry Gyula.

Német nyelv: Olvasás, írás. Az alaktanból a névelő, főnév, melléknév ejtegetése, a melléknév fokozása, a számnév s névmás fajtái, a viszonzások, a teljes igeragozás, a határozó, kötőszó, Olvas-

mány: Geschichten vom Herakles I—X. s következő költemények: Die Riesen und die Zwerge, Salomon und der Säemann, Die wandelnde Glocke, Der Kuckuk und der Staar, és Die Sterne. A szókincs betanulása, a költemények s több prózai részlet könyv nélküli elolvasása, két hetenkint iskolai írásbeli dolgozat. Kk. Hoffmann Mór, Német nyelvtan és olvasókönyv. I. rész. — Heti 4 óra. Tanította: Sárkány Imre.

Földrajz — Természettani: — A főbb fizikai törvények, kísérleteken bemutattva; a föld mint égi test a naprendszerben; a föld szárazulata, vizei, légköre s belseje. Kk. Schmid Agoston „Fizikai földrajz.” Heti 2 óra. Tanította: Sárkány Imre.

Történelem: Het 4 óra, az utolsó időszakban 1 ó. polg. földrajz. Magyarország története a legrégebb kortól a kiegyezésig. Kk. Varga Ottó tankönyve II. kiadás. Tanította: Dr. Veres Samu.

Szám-tan: Az alpműveletek ismétlése egész és törtszámokkal. Rövidített szorzás s osztás. Viszonyok. Egyszerű s összetett arányok. Az arányok különféle alkalmazása, arányos osztás, láncszabály, vegyítés szabály, kamatos kamatszámítás. Kézikönyv. Zsindely István Szám-tana. Het 3 óra. Tanította: Baksay István.

Rajzoló geometria: A távolság felmérése. Alpműveletek a távolságokkal. A szög felmérése, a szögek nevei, alpműveletek a szögekkel. A háromszög felmérése, összeálló- és hasonló háromszögek. A négyszögek felmérése, összeálló- és hasonló négyszögek. A sokszög felmérése a triangulatio módja szerint. A sokszögek összeállósága, hasonlósága és symmetriája. Merőlegesek és egyenközűek szerkesztése. — Helyszínrajzolás. Az eddigiek összefoglalása és ismétlése. Az egyenes és a kör. A szög és a kör. Két kör viszonylagos fekvése, az érintők s a kör szerkesztése. A rajzgyakorlatok száma 15. Kk. Landau-dr. Wohlrab. Rajzoló geometria III. f. Het. 2 óra. Tanította: Schönleitner K.

Tornázás: Az egyszerű szabadgyakorlatok különféle nevei: állások, tag-szabadgyakorlatok minden irányban, de csak egyoldali mozdulatokkal, járó szabadgyakorlatok változó ütemben és a futás egyes alakjaiban. Rendgyakorlatokból: sorfelállítás, igazodás, fordulatok, menet előre, hátra, oldalt, kanyarodás oldal- és arcsorban. Szereken ugyanaz mint a II. osztályban csak fokozottabb mértékben. Het. 2 óra. Tanította: Schönleitner K.

IV. osztály.

Vallás: Mindkét prot. felekezetnek. Mint a III. osztályban.

Magyar nyelv: Het. 4 óra. Irálytan, a stilisztika első része. A nyelv alkotó részei, a nyelv fejlődése, idegen elemek a nyelvben. Képes beszéd: vegyes hatású szóképek, az érzés képei. Az irány tulajdonságai: tiszta magyarság, világosság, szabatoság, erő és esinőség. Az irány fajtái: költészet és próza. Verstan: ó-klaszikai, modern és magyar nemzeti versformák. Olvasmány: Arany J. Toldy tizenkét ének, ezek közül I. IV. X. könyvnélkül is. Két részlet „Bolond Istók“-ból. Két ketenkint egy írásbeli dolgozat. Kk. Gobi Imre Magyar Irálytan. Arany J. Toldi magy. Lehr A. Tan. Dr. Veres Samu.

Latin nyelv: Het. 6 óra. Az alaktani ismeretek átisméltése s folytonos ébrentartása mellett az egyszerű és összetett mondatszerkezet ismertetése. A módok és idők használatának s a consecutio temporum törvényeinek begyakorlása. Prózai olvasmány: Livius Róma története. (Menenius Agrippa, C. M. Coriolanus Lex agraria); költői: Ovidius Fast. lib. (Fabii, Cal. Januariae Metam. Daedalus et Icarus). Kk. Bartal-Malmosi mondattana. Olvasmányok u. a. szerzőktől. Tan. Dr. Veres Samu.

Német nyelv: Az alaktani ismeretek folytonos ébrentartása mellett a szóképzés tana és mondattan. Az alany, állítmány, jelző, kiegészítő, határozó használata: összevont s összetett mondatok; a a szórend a bővített s az összetett mondatban. Olvasmány: Der hörnerne Siegfried és következő költemények: Der Ostermorgen, Der betrogene Teufel, Der Alpenjäger, Die Freundschaft és Die ungarische Haide. A szókincs betanulása, egyes prózai részletek s a költemények könyvnélkülözése. Megfelelő fordítási gyakorlatok magyarról németre. Két hetenként iskolai írásbeli dolgozat. Kk. Hoffmann Mór „Német nyelvtan és olvasókönyv“ II. rész. Heti 3 óra. Tan. Sárkány Imre.

Történelem: Az ó-kor. A keleti népek s azok műveltségi állapota. A görög törzsek. A dórvándorlás. Spárta és Athéne. A perzsa-görög háborúk. Athéne emelkedése. Perikles kora. A peloponesusi háború. Macedonia. Nagy Sándor és utódai. Róma története a császárság megalapításáig. Szilágyi tankönyve nyomán. Heti 3 óra. Tan. Baksay István.

Természetráajz: Ásványtan: vegytani előismeretek, az ásványok alaki, phisikai és chemiai tulajdonságai; az ásványok részletes leírása; a közet- és földtan elemei, a föld korszakai és formáiói. Buza J.

tanönyve nyomán. Vegytani és lángkísérletek, jegeczminták kikészítése. Magyarország ásvány-lelethelyeinek és földtani ábrázolása. Het. 3 óra. Tan. Fábry János.

Számítan: Bevezetés a betűszámítanba. A négy alpművelet egész számokkal és törttekkel. Geometriai haladvány, mint osztás eredménye, közös osztó, közös többszörös. Első foku egyenletek egy ismeretlennel. Az arányok isméltése. Mauritz B. általános számítan szerint. Heti 3 óra. Tanította Baksay István.

Rajzoló geometria: Az ellipsis, hyperbola, parabola szerkesztése több módon. Ezek isméltése. Az egyenes, sík- és testszög. Síkidomok projectioja egy síkon. Síkidomok projectioja két síkon. A testek projectioi egy és két síkon. A vetülettan isméltése. Combinált. testek ábrázolása alap- és homlokrajzban. Épülettervek megismertetése és készítése. A keresztény templomok, nevezetesen: az ó-keresztény-, a bizanci-romáu, gót- és renaissance templomok megismertetése. A római és görög épületek s különösen a görög oszloprendek ismertetése. A Rajzgyakorlatok száma 15. Kk. Landau — dr. Wohlrab rajzólo geometria III. f. Het. 2 óra. Tan. Schönleitner K.

Torna: Ugy mint a III. osztályban. Het. 2 óra. Tan. Schönleitner K.

V. Osztály.

Vallástan: (ág. ev. és ev. ref.): A keresztény egyház története; ó- és középkor a reformációig Kovácsy Sándor tankönyve szerint. Het. 2 óra. Tanította: Fábry János

Magyar nyelv: Het. 3 óra. Szerkesztéstan a stilisztika második része. Az írásművek tárgya; fogalom, ítélet. Az írásművek anyaga; az anyaggyűjtés útja-módja: meghatározás, felosztás, összehasonlítás, következtetés. A szerkezet alaptörvényei. Az írásművek fajtái: leírás, elbeszélés, elmélkedés, chria. Írásbeli dolgozatok: Molnár Anna. Az éghajlat befolyása az emberre. Anyaggyűjtés a „Kiegészés“ című tört. tétel kidolgozására. A rom. (elmélkedés.) Perikles (rajz.) Mátyás király Gömörben (elbeszélés). Miért van oly sok város a folyamok partjára építve? A kárpátok és lakói (leírás.) Az utazás haszna (elmélk.) A nap és szél. K. k. Gobi Imre Szerkesztéstan. Arany balladái és Berzsenyi ódái. Tan. dr. Veres Samu.

Latin nyelv: Livius élete, történeti műve. irálya. Olvasmányul szolgál: XXI. és XXII. könyv, (az utóbbi részben), tárgyi s tartalmi magyarázat, nemkülönben az író jellemzőbb sajátosságait feltűn-

tető észrevételek kíséretében. — Carthago és Róma viszonya. — Az „Anthologia latina“ című szemelvényekből: Val. Catulus, III. (Lesbia madarának kimultára.) — P. Vergilius Maro. — Elogia I; Georg. I. 311—350. (A zivatar.) — Qu. Horatius Flaccus. — Carm. I. 3. (Buesu Vergiliustól;) Carm. I. 4 (Tavaszi dal;) Carm. I. 24. (Quinct. Varus halálára;) Carm. II 14. (Mulandóság;) Epod. 2. (A boldog falusi élet;) — Albius Tibullus. — I. 10. (Háboruban;) — P. Ovidius Naso. — Met. I. 89—150 (A világ négy kora;) Met. I. 253—312 (A vízözön). — M. Valerius Martialis. — I. 13. (Arria és Pactus). — A költői műfajok ismertetése. Szóbeli extemporálék s kéthetenként írásbeli stylusgyakorlatok, tekintettel a nyelv- s mondat- tan ismételtesére. K. k. Bartal—Malmosy, latin mondat- tan. — T. Livii ab urbe condita I b. XXI. et XXII. — Pirchala, Anthologia latina. Het. 6 óra. Tanította Kottasch Rudolf.

Görög nyelv: Alaktan a mi-végű igékig olvasmányok alapján. Az olvasókönyvből 1—166. sz. olvasmány kihagyásokkal, csupán a legszükségesebb és leggyakrabban előforduló nyelv- és mondat- tan alakokra figyelve, továbbá a „katona és lova“ című vers és két anakreoni költemény. Kéthetenként írásbeli dolgozatok, leginkább magyarból görögre fordítással. Kézi könyvek: Schenkl Ábel Görög elemi olvasókönyv. Bpest. 1889. és Dóczy Imre Görög nyelvtan. Bpest 1887. Heti öt órán át tanította Vozáry Gyula.

Német nyelv: A mondat- tan befejezése: az összetett mondat és fajtái; mellé- és alárendelt mondatok szerkesztése; a mellékmondatok rövidítése; a többszörösen összetett mondatok, körmondatok megfelelő írás- és szóbeli gyakorlatokkal dr. Szemák István tankönyve nyomán. Olvasmányok: prózai és költői szemelvények, Herder „Cid“-jéből 23 válogatott román fordítva, tárgyi és tartalmi magyarázattal, részben könyvnélkül és prózában is földolgozva. Iskolai és házi dolgozat havonkiut. Hoffmann Mór német tan- és olvasókönyvének 2-ik kiadása. Het. 3 óra. Tanította Fábry János.

Történelem: Róma történelme Augustustól a császárság bukásáig. A népvándorlás s az annak folytán keletkezett új államok. Az izlam eredete s terjedése. A hűbériség. Az egyház fejlődése. A pápaság és császárság küzdelme. A keresztes háborúk kora. A középkori intézmények bomlása, a nagy királyságok alakulása. K. k. Szilágyi Sándor Egyetemes története. Heti 3 óra. Tanította Baksay István.

Természettudományok: Növénytan: az őszi flóra egyes alakjainak ismertetése után a szövet- és alaktan; a növények élete; rendszeres leírásuk. földrajzi elterjedésük. Mikroszkopiai vizsgálatok; rajzolás,

gyakorlatok a növények meghatározásában; növénygyűjtés, kirándulások. — Kézi könyv: Buza J. növénytan; segédkönyv: dr. Cserey Növényhatározója. Het. 2 órán. Tanította Fábry János.

Mathematika: a) Algebra: Algebrai kifejezésekkel való műveletek. Proportiók tana. Határozott elsőfoku egyenletek több ismeretlennel. Hatványozás, binomok magasabb pozitív egész számú hatványai (Pascal-féle háromszög). Gyökvonás és számműveletek gyökmennyiségekkel. — b) geometria: Planimetria a körbe és a kör körül rajzolt sokszögek kivételével. Kk. Mauritz Rezső és Ábel Károly tankönyvei. Het. 4 órán. Tan. Kerekes Dezső.

Torna: Ugyanaz mi a VI. osztályban. Het. 2 óra. T. Schönleitner Károly.

VI. Osztály.

Vallás- és helytörténelem: (ágost. és hely.) A keresztyén egyház története a reformációtól kezdve. Kovácsi Sándor tankönyve szerint. Heti 2 óra. Tanította: Baksay István

Magyar nyelv: A prózai írásművek elmélete. Olvastattak: „Boroszló védelme 1474-ben,“ gr. Teleky Józseftől. „A nemesség győzelme az urakon 1525-ben,“ Horváth Mihálytól. — „A Hunyadiak harca a török ellen,“ Salamon Ferencztől, — „Eszmék Magyarország története philosophiájához,“ Pulszky Ferencztől, — „A történelmi kutatásról,“ Salamon F-től, ezek alapján a történelmi próza ismertetése. — Perikles beszéde az atheni népgyűlésen. Antonius-é Caesar holt teste felett, Nikiás beszéde katonáihoz, Köleseyé „Védelem P. J. számára,“ — ezeknek alapján a szónoki beszéd szerkezete és sajátosságai; több értekezés tüzetes ismertetése után az értekező próza. Írásban feldolgozták: 1. Boroszló védelme, 2. E mű kritikája, 3. A szorgalom mindent legyőz. Chria. 4. „Donec eris“ etc. chria. 5. A bevezetés forrásai példákban. 6. A szónoki érvek. 7. Julius Caesar jelleme. 8. A szónok és kedélyvilág, több szónoki beszéd. — Schakespeare Julius Caesarja és Molière. „Tudós nők“-jé. Ezek alapján a tragikum és komicum és ezeknek fajtái. — A nyelvek osztályozása. Kk. Góbi Rhetorikája és Szinyei A magyar nyelv rendszere. Het. 3 óra. Tanította: Bodor István.

Latin nyelv: A római történetírók s Sallustius. Sallustius Jugurthája, az alak- és mondat- tan folytonos ismételtes s tárgyi magyarázat kíséretében. — Róma fénykora. — P. Vergilius M. élet- rajza, irodalmi működése. Az Aeneis szerkezete, a költői előadás

sajátosságai. Olvasmányul: Az Aeneis I. II. IV. éneke. Magán olvasmányul a VI. ének. Szóbeli stylusgyakorlatok s 2 hetenkint írásbeli feladatok magyarból latinra, tekintettel a latin stylus begyakorlására és a nyelvtani szabályok ismétlésére. K. k. Holub, Sallust. Jugurthája s Veress Verg. Aeneise. Heti 6 órán. Tanította: Kottasch Rudolf.

Görög nyelv: A mult évi tananyag átismétlése után a m-végzetű igék első és második osztálya. — A rendhagyó igék. — Az igék jelentésének szabálytalansága. Szóképzéstan. — A mondattanból: A névelőről szóló tan, a számról és nemről: az esetek használata; az előjárók, a névmások. Az ige nemeiről. Az idők használatáról. Az igemódok használatáról az egyszerű és az összetett mondatokban. A határozatlan igenévről. A részesülő igenévről. A visszavivő mondatok sajátosságai. A kérdő- és tagadó mondatok. A részszócskák (particulae.) A szabályoknak megfelelő görög-magyar s magyar-görög gyakorlatok az olvasókönyvből s extemporálék. Ezen kívül olvasmányul szolgált: Aesopus meséi s apróbb elbeszélések — Xenophon Kyropaediájából: Cyrus származása; az ifjuság neveltetése a perzsáknál (Cyrop. I. 2. 1—15) — Az Anabasisből: Az ifjabb Cyrus. Készülődések a háborúhoz (An. I. 2). — Vonulás a király ellen (An. I. 4. 5. 6.) A cunaxai ütközet (An. I. 7. 8). — Sokrates nevezetességeiből: Sokrates védelme vádolói ellenében (Comm. I. 2). — Xenophon élete és művei. — Kéthetenkint írásbeli dolgozat a tanult szabályok begyakorlására. — K. k. Curtius — A'bel, Görög mondat. — Schenkl—A'bel Görög olvasókönyv. — Schenkl chrestomathia Xenophonból. — Heti 5 órán. Tanította: Kottasch Rudolf.

Német nyelv: A német költészetből a legszükségesebb vers-tani ismeretek u. m. a szótagok hangsúlyozása, rhythmus, leggyakrabban előforduló verslábak, versmértékek a rímről, versfajok, versszakok, költői képek és alakok s némely költői műfajok. Költői olvasmányok: Abendphantasie, Abendlied Abschied vom Leben, Der Postillon, des Knaben Berglied, der Wanderer in der Sägemühle, Der Spaziergang. Prózaolvasmányok: Goethes Geburt und Jugend, Konradins Tod és Schweitzer Bund. Havonkint egy iskolai dolgozat. Kk. F. M. Gredy „Die deutsche Poetik“ és Hoffmann Mór „Német tan- és olvasókönyv“ III. kötet. Heti 3 óra. Tanította: Polnis János.

Történelem: Az ujjkor. A felfedezések. A reformáció. A tudomány és művészet ujjá éledése. A vallásos és nemzeti háborúk. A fejedelmi absolutismus kora. Demokratikus mozgalmak. A francia forra-

dalom és Napoleon kora. A júliusi forradalom s annak hatása. Az 1848-iki események rövid vázlata. Szilagyi Sándor tankönyve nyomán. Heti 3 óra. Tanította: Baksay István.

Természettan. *Állattan:* elemi és összetett szervek; az állati élet működése, rendszeres leírás földrajzi elterjedés. Buza J. állattana nyomán. Mikroszkopiai vizsgálatok, rajzolás, az állatok meghatározása; rovargyűjtés, az állatok kikészítése gyakorlatilag. Segédkönyv: kirándulók zsebkönyve. Heti 3 óra. Tanította: Fábry János.

Mathesis: a) Algebra: A hatványozás általánosítása. Műveletek zero, negatív és tört kitevőjű hatványok és gyökmennyiségekkel, irracionális és imaginaris gyökök. Különböző számrendszerekben az alpműveletek, átmenet egyik rendszertől a másikba. Logarithmusok elmélete és alkalmazása. — b) geometria: A körbe és kör körül írt sokszögekre vonatkozó tételek, a kör és részeinek kerülete és területe. Gonimétria és trigonometria. Kk. Mauritz Rezső és Abel Károly tankönyvei. Heti 3 óra. Tanította: Kerekes Dezső.

Torna. Összetett szabadgyakorlatok, ellenoldali mozgásokkal alkalmazva. — Rendgyakorlatokból, a fentebbiek főképen az alkalmas és változó felállításához, melyben a szabadgyakorlatok történnek: szergyakorlatok nehezebb, több erőt és ügyességet igénylő gyakorlatok az I. osztályban említett szereken. Heti 2 óra. Tanította: Schönleitner Károly.

VII. osztály.

Vallás: (ev. ref.) erkölestudomány. Irta: Zsarnay. Heti 2 óra. Tanította Bodor István. (Ág. ev.) mint a VIII-ban.

Magyar nyelv: Az aesthetikai alapelvek s a lélektani sajátságok megismertetése után a vers sajátosságai. A kiváló érzelmi költemények alapján az érzelmi, több tanköltmény és költői levél tuzetes magyarázása folytán az értelmi s hasonlóképen a satyricus költemény fajok ismertetése. Több idyll és életkép alapján a leíró, több balladát, románcot, a Zrinyiászt és Csokonay Dorottváját véve alapul, az epikai költészet s ennek fajtái. Olvastattak a következő színművek: Az ember tragoediája, Madáchtól; Szentivány éji álom, Schakespearetól; A vérnász. Vörösmartytól; Liliomfi, Szigligetitől; ezek alapján a drámai költészet és fajtái. Írásban feldolgozták: Kiváló vonások és sajátságok a római irodalomtörténet első korszakában. Az ősz. Mily hatással van a természet az ember lelki életére? A valódi boldogság forrása a megelégedés. A rím és sajátosságai. Arany János „Enyhülés“ című költeményének széptani elemzése. A „rosz, mi-

ember tesz, tul éli őt, míg a jó gyakran sirba száll vele.“ (Schakespeare-nál Antonius.) Csendes magányban fejlődik a talentum, világi zajban állandó character. Kölcsey. — Az ember tragoediájának tartalma. A házasságról, Cicero Laeliusának alapján. Kísérletek az egyes versformákra s könnyebb költői fajokra. Kk. Dr. Kapossy Luczián költészettana. Het. 3 óra. Tan. Bodor István.

Latin nyelv: Az alak- és mondattan ismétlése mellett Cicero-nak Catilina ellen tartott I—IV. beszéde megfelelő tárgyi magyarázatokkal, Cicero „De Amicitia“ című műve egészen. Latin irodalomtörténet Augustusig. Régiségtan. Két hetenként írásbeli dolgozat. Kk. Köpesdy Cicero Catilina. Heinrich G. Cicero Laeliusa és Szerlemhegyi T. „Római irodalomtörténet.“ Tanította Bodor István.

Görög nyelv: Az Odyssea szerzője, tartalma, szerkezete. A Homerosra s a homerosi költeményekre vonatkozó nézetek. Az epikus kor vallási, erkölcsi s társadalmi felfogásának ismertetése. Az ióni dialektust jellemző nyelvi sajátosságok. Az alak- és mondattan folytonos ismétlése mellett kellő tárgyi magyarázat kíséretében olvastatott: Homer Odys. I., III., IV. éneke. Herodotos életrajza, történetírása. A történetírás fejlődése, virágzása s hanyatlási korszaka. Olvasmányul: Herodotos VIII. könyve. Két hetenként egy iskolai írásbeli magyar-görög dolgozat, fő tekintettel a mondattani ismeretek bővítésére. Kk. Dietsch, Herod. Veress, Homer Odys. Het. 5 óra. Tan. Kottasch Rudolf.

Német nyelv: Némely fontosabb irodalomtörténeti ismertetések többnyire már átvett olvasmányok alapján, nevezetesen a német hőmonda és szereplése a középkori költészetben, az udvari éposz és lantos költészet (Minnegefang) legfőbb költői, a nép éposz, Nibelungenlied és Gudrun, a mester-ének (Meistergesang); a reformáció-korszak képviselői: Luther, Hutten Ulrik és Sachs János. Olvasmányok: Goethe „Hermann und Dorothea“ idyllikus époszából a negyedik, ötödik és hatodik ének s Schiller „Wilhelm Tell“ színművéből az ötödik felvonás. Havonként egy iskolai dolgozat. Kk. Dr. Heinrich Gusztáv „Deutsches Lehr und Lesebuch“ 3-ik kötet. Weber Rudolf „Goethe Hermann und Dorothea“-ja és dr. Heinrich Gusztáv, „Schiller Wilhelm Tell“-je. Het. 3 óra. Tanította: Polnis János.

Politikai földrajz: Európa, Amerika, Ázsia önálló államai s az európai gyarmatbirtokok ismertetése, történeti alakulás, földrajzi viszonyok, földművelés, ipar, kereskedelem, lakosság s államszervezet tekintetében. Kk. Scholcz Albert „Politikai földrajz.“ Heti 2 óra. Tan. Sárkány Imre.

Mennyiségtan: a) Algebra: A másodfoku egyenletek teljes elmélete, a másodfoku redukálható magasabb fokú egyenletek. A másodfoku függvény maximum és minimum értéke. Arithmetikai és geometriai progressziók, utóbbiak alkalmazása kamatos kamat, járadék- és tőresztési számításoknál, valamint periodicus tizedes törték átalakításánál közönséges törtekké. — b) Geometria: Algebrai kifejezések geometriai ábrázolása. A pont koordinátái, két pont távolsága, a kör és egyenes egyenlete. Stereometria. Kk. Mauritz Rezső és Abel Károly tankönyvei. Het. 3 óra. Tan. Kerekes Dezső.

Természettan: Bevezető alapfogalmak. Mechanika. Akusztika. Optika. Kk. Czögler Alajos „Természettan.“ Het. 4 órán. Tanította Kerekes Dezső.

Torna: Szabadgyakorlatok, sortelállítás, igazodás. Fordulatok helybe és járásközben. Rendekbe való fejlődés és sorbaszakadás, sornyitások. Szergyakorlatok feváltva, függésre és támaszra szolgáló eszközökön. Het. 2 órán. Tan. Dr. Veres Samu.

VIII. osztály.

Vallás: (Ág. ev.) Keresztyén hit- és erkölestan Zsilinszky M. tankönyve nyomán. Bibliai olvasmányok: 2. Móz. 20., 1—30. Zsolt. 125., 112., 19., 90., 139—1. Kor. Ján. ev., Gal. 5., 1. Thess. 4. Het. 2 óra. Tanította: Fábry János. Ev. ref. vallásuaknak mint a VII-ik osztályban.

Magyar nyelv: A magyar nemzet irodalom-története, az egyes korokat, írókat s a nyelvezetet jellemző sajátosságok feltüntetésével. Írásban feldolgozták: Mit örököltünk 1849. október 6-án? — A különféle költészeti irányok. — Az Anjouk befolyása a magyar művelődési viszonyokra. — Csendes magányban fejlődik a talentum, világi zajban állandó character.“ (versenymunka). Kölcsey. — A szin-irodalom fejlődése. — Melyik könnyebb, emlékezni-e vagy felelni? — Legnagyobb győző, ki magát legyőzni bírja. — Önerőnkre támaszkodva lehetünk nagyok. — Több elemzés és bírálat. Kk. Beöthi Zs. Irodalom története. Het. 3 óra. Tanította: Bodor István.

Latin nyelv: Az alak- és mondattan gyakorlása mellett Horatius életrajza, irodalmi munkássága, a magyar írókra hatása. Fordították a következőket: Od. I. 1. 10. 15. 20. 32. II. 2. 7. 17. III. 1. 2. 3. 4. 5. 29. 30. Carmen saeculare. Epod. 1. 7. Sütirák. I. 4. 9. II. 6. Epist. I. 10. 14. 16. 30. és De arte poetica. Az egyes művek tartalma, gondolatmenete, szerkezete, műfaja. Régiségek Irodalomtör-

ténet. Hetenként írásbeli dolgozat. Kézikönyv. Bartal-Malmossy. Horatius és Jegyzetek. H. 5 órán. Tanította: Vozári Gyula.

Görög nyelv: Homéros Iliasának IV. V. VI. VII. VIII. éneke. A homérosi kérdés, trójai mondakör. Az egész Ilias tartalma, szerkezete, műfaja, hatása a világ- és magyar irodalomra. Homéros és a magyar költők, különösen Vörösmarty és Arany János párhuzamos helyei összehasonlítva. Nyelv- és alaktan ismétlése. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Kk. Csengeri Homeros Iliasa és Jegyzetek. Heti 4 órán. Tanította: Vozári Gyula.

Német nyelv: A német irodalom történetéből a második virágzó korszak, különösen Klopstock, Wieland, Lessing, Herder, Goethe, Schiller, Heinbund, Sturm és Drang korszak. Olvasmány: Goethe „Iphigenie auf Tauris“ színművéből a második és harmadik felvonás nyelvi és tárgyi magyarázatokkal. Havonként egy iskolai dolgozat. Kk. Dr. Heinrich Gusztáv „Deutsches Lehr- und Lesebuch“ III-ik kötet és dr. Bauer Simon „Goethe Iphigenie auf Tauris.“ Heti 2 óra. Tanította: Polnis János.

Történelem: Magyarország okuyomozó történelme, tekintettel az alkotmány és mivelődés fejlődésére, a fontosabb kuttfők. Kk. Mangold Lajos „Magyarország alkotmányozó történelme.“ Heti 3 óra. Tanította Sárkány Imre.

Mennyiségtan Az algebrai és geometriai tananyag ismétlése. A kapcsolástan elemei, permutatió, combinatió, variatio. Newton binominalis tétele. Kk. Mauritz Rezső „Algebra“ és Ábel Károly „Geometria.“ Heti 2 óra. Tanította: Kerekes Dezső.

Természettan: Hőtan és a chemia elemei. Mágnesség, elektromosság. A kosmographia elemei. Kk. Ozögler Alajos „Természettan.“ Heti 4 óra. Tanította: Kerekes Dezső.

Philosophiai propaedeutika: Lélektan: a lelki élet és főbb csoportjai: az érzetek, a képzetek, a tudat és a képzetek tüneményei, a kedélymozgalmak, a mozgások tüneményei. Logika: A logikai gondolkodás kifejlődése, a képzetek associatív és apperceptiv összeköttetései: az általános (fogalmak, ítéletek, következtetések) és rendszeres gondolkodás (meghatározás, osztályozás, bebizonyítás,) formái; a tudományok fölosztása s a főbb (inductiv és deductiv) módszerek. Dr. Pauer Imre tankönyve nyomán. Írásbeli dolgozatok. Heti 3 óra. Tanította: Fábry János.

Torna: A tananyag ugyanaz, mint a VII-ik osztályban. Heti 2 óra. Tanította: dr. Veres Samu.

Nem kötelezett tantárgyak.

1. *Szabadkézi rajz:* (III—VIII osztályban hetenként 2 óra.) Kezdők: A meander összetettebb alakzatai. Stilizált levelek és virágok, palmetták, fonadékdiszek, levél- és virág-szalagok. Haladók: Stilizált polychson sík-ékitmények rajzolása és festése. — Stilizált oszlopfők, párkányok és más építészeti alkatrészek árnyékolt rajzolása. Tanította Schönleitner K.

2. *Francia nyelv:* E nyelv tanításánál ez idén is német szövegű tankönyvet használtam, hogy a tanulók a francia nyelv gyakorlása mellett a németben is előbbre haladhassanak. Összesen beiratkozott 10 növendék, de sajnos, hogy a tanév folyamában némelyeknél a tanulási kedv jóval alább szállott és az év végéig csak hatan látogatták rendszeresen e magánórákat. Tananyag: A kiejtés, névelők, főnév ejtegetése, melléknév és határozó fokozása, névmások, számnevek. A két segítő- és rendes ige hajlítása megfelelő fordítási gyakorlatokkal. Kk. dr. Karl Ploetz Elementarbuch der französischen Sprache. Heti 2 óra. Tanította: Polnis János.

VI.

Érettségi vizsgálat.

A VIII-ik osztály tanulói Április 15-ig mindnyájan jelentkeztek az érettségi vizsgálatra, — azonban a május hó 8—14 napjain megtartott évvégi vizsgálatok eredménye folytán 2-en javítóvizsgálatra utasítván, — május hó második felében (május 16—23) 14-en tettek írásbeli érettségi vizsgálatot.

A feldolgozandó tételek voltak:

1. A magyar nyelv és irodalomból:

a) Az önismeret minden más ismeretnek alapja. — s a minő az, olyanok lesznek ezek is.

b) Az újabb kor hódító eszközei s az általuk elért eredmény.

c) A víz körútja a természetben s az általa végzett munka.

Az első tételt kidolgozta 5, — a másodikat 6, — a harmadikat hárman.

Jeles eredménnyel dolgozott 3, — jóval 7. — elégséggel 4.

2. A Latin nyelvből:

Nagy Sándor a gordiumi esomót ketté vágja.

Jeles eredménnyel dolgozott 1, — jól 5, — elégségesen 8.

3. Görög nyelvből: Ilias XXIV. 725—745.

Jelesen dolgozott: 1, — jól 7, — elégségesen 6.

4. Németből: Klopstock életviszonyai 1-ső részlet.

Jelesen dolgozott: 4, — jól 6, — elégségesen 4.

5 Mathesisből: a) Három szám egy geometria progressiót alkot, összegük 13, — az első és harmadik szorzata 9, melyek e számok?

b) Egyenes prismának alaplapja háromszög, melynek oldalai $a=9.07m$, $b=8.648m$. területe $t=30.384m$.? mekkora az alaplap harmadik oldala, a prisma felszíne és térfogata, ha magassága 10 m.?

Jeles osztályzatot kapott 4, jót 3, elégségest 5, elégtelent 2.

A szóbeli érettségi vizsgálat június hó 27. és 28-án tartatott meg.

Szóbeli érettségi vizsgálatot tett 14 ifju: Baksay Dezső, Jaczko Pál, Szabó László és Szilvássy Károly jó általános eredménnyel, Csesznek Pál, Glózer Rezső, Hajso Gusztáv, Hrečka László, Klácsko József, Kovalik János és Kun László egyszerűen éretteknek ítéltettek. Kettő 2 hó múlva javító vizsgálatra, egy pedig 1 év múlva ismét lő érettségi vizsgálatra utasított.

Ezek közül lesz: jogász=3, tanár=3, orvos=1, theol.=1, gyakorlati pályára lép=3.

VII.

Ősztündijak, tan- és tápdij elengedés.

a) Az évváró ünnepély alkalmával, június 21-én következő ösztündijak osztattak ki:

1. A néhai Teleky-Roth Johanna grófnő által hagyományozott alapból 38 frt ösztündijban részesült Bazovszky Lajos VII. oszt. tan.

2. A Huszt József-féle 1000 frtos alapítvány kamatát, 45 frtot kapta: Szabó László VIII. oszt. tanuló.

3. A Miklovics György-féle 1000 frtos alapítvány kamatát, 45 frtot Kovács László VII. oszt. tanuló kapta.

4. A dr. Nagy Lajos emlékére tett 1000 frtos alapítvány kamatát 2 tanuló kapta, és pedig Guhr Mihály VI. oszt. tanuló 22 frt 50 krt, Asztalos Kálmán szintén VI. oszt. tanuló 22 frt 50 krt.

5. A Huszt Andrásné 600 frtos ösztündij-alap kamatját, 27 frtot kapta Vincze István VI. oszt. tanuló.

6. A Lichard Károly-féle két darab 100—100 frtos alapítvány 5—5 frtra menő kamatait kapták: Roth Róbert V. oszt. és Szontagh László IV. oszt. tanulók.

7. A Konyha József-féle 200 frtos alapítvány kamatját, 9 frtot Koós Mihály IV. oszt. tanuló

8. A Pelsőcz-Szentpétery 100 frtos alapítvány kamatját 5 frtot felerészben Fövenyessy Bertalan és Tót Bertalan IV. oszt. tanulók.

9. A Káposztás József-féle alapítványnak 2 frtos kamatját kapta Kosztra János VI. oszt. tanuló.

10. A gróf Forgách Gyuláné 200 frtos alapítványa előbb 500 frtra felszaporítandó s csak akkor lesz kiadható egy jeles előmenetlű, jó erkölcsű szegény tanulónak, valláskülömbőség nélkül.

b) A letűnt 1889/90. tanévben iskolánk előjárósága tandíjban 31 tanulónak 474 frtot, tápdíjban 20 tanulónak 222 frtot engedett el: s így a közvetlen nyújtott segélyösszeg együttesen tészen 696 frtot.

VIII.

T a n e s z k ö z ö k.

a) Könyvtárak:

1. Nagy könyvtár: Könyvtárunk állománya a Iefolyt iskolai évben 472 kötettel és 64 füzetel szaporodott. Ezek legnagyobb részét ajándék utján kaptuk. Az ajándékozók között meg kell említenünk a „Magy Tud. Akadémiát“, mely kiadványaiból 64 füzetel és 14 kötetel, a „Franklin-Társulatot“, Lampel Róbert, Lauffer Vilmos, Stampfel Károly, Nagel Bernát, ifj. Nagel Ottó, Eggenberger kiadókat, Király Pál és Bódogh János urakat, kik részint kiadványaikkal, részint műveikkel gazdagították könyvtárunkat. Kegyelettel kell továbbá megemlékeznünk néhai Koós Károly urról, ki végrendeletileg 95 db könyvet hagyományozott, és ns. Csider László urról, ki felejtethetlen testvérének, néhai Csider Károly urnak értékes könyvtárát, mely 363 drbot foglalt magában, tanintézetünknek ajándékozta. Vétel utján 25 kiváló szakmunkával gyarapodott könyvtárunk. Ugy a vett, mint ajándékozott könyvek szakszerűen be vannak osztva az utóbbi adomány kivételével, melyet csakis június 25-én vettem át, így az idő rövidsége miatt még be nem rendezhettünk. Szaporodott a theol. szak 10 kötetel: a philologia szak 32 kötetel; a historiai szak 19 kötetel; a philosophiai 17 kötetel; a jog- és államtudomá-

nyi szak 54 kötettel: vegyesek 63 kötettel; a mathematicai és természettudományi szak 25 kötet művel. Értesítőink száma 325-tel gyarapodott. E szerint könyvtárunk állománya magában foglal 3342 önálló művet, 4215 kötetben és 64 füzetben, míg folyóirataink száma 1462 füzet és 1429 db értesítő. Könyvekre az év folyama alatt 216 frt 25 krt fordítottunk.

A tanári könyvtár részére következő szaklapok jártak: Protestans egyházi s iskolai lap. 2. Evangelicus egyházi s iskolai lap. 3. Sárospataki lapok. 4. Nyelvőr. 5. Philologiai közlöny és a pótfüzetek. 6. Magyar philosophiai szemle. 7. Magyar Szemle. 8. Természettudományi közlöny és pótfüzetek. 9. Természettudományi közlöny és pótfüzetek. 10. Művészi ipar. 12. Tanári közlöny. 13. Egyetemes közoktatásügyi szemle. 14. Földrajzi közlemények. 15. Századok. 16. Magyar történelmi életrajzok. 17. Magyar nyelvtörténeti szótár. 18. Magyar írók élete és munkái. 19. Kárpátgyesületi évkönyv.

Bodor István, könyvtárnok.

2. *Ifjúsági könyvtár*: Ez három csoportra oszlik. Az elsőhöz tartoznak azon ifjúsági könyvek és folyóiratok, melyek az I-ső és II-ik osztályu növendékeknek vannak szánva. A könyvolvasás inkább jutalmazásnak tekintendő és így olvasni való könyvet rendszerint csak azon tanulók kaphatnak, kik különben kellő szorgalmat tanusítanak és iskolai kötelességöknek mindenkor eleget tesznek. Ez idén e csoportnál összesen 360 számú könyvforgalom volt. — Vétel utján szaporodott e tanévben 60 kötettel 30 frt értékben, többnyire Hoffmann Ferencz, Köcker Oszkár, Schmidt Kristóf és Dolinay Gyula felette kedvelt ifjúsági irataiból. E csoport könyvtárosa Polnis János. A 2-ik csoportban 127 kötet könyv van. Vétel utján nem szaporodott a lefolyt tanév alatt. Kezelője dr. Veres Samu. A 3-ik csoportban van jelenleg 268 dban 279 kötet könyv és 9 füzet. A jelen iskolai évben szereztünk hozzá: Moliére magyarra fordított vigjátékait 10 kötet, 5 drb diszkötésben. Csiky Gergely színműveit I—XI. kötet 5 drbban. Dr. Radó Antal Latin költők 1. köt. Dr. Radó Antal Görög költők 1. köt. A m. kir. honvédelmi miniszterium által magyarra fordított „A mi hadseregünk“ czimű könyvet 1 kötetben. A 3-ik csoportból a VI., VII. és VIII. osztálybeli tanulók 20 alkalommal 204 sz. a. vettek ki és kaptak könyveket. Kezelője Vozári Gyula r. tanár.

b) **Szertárak.**

1. **Természettudományi muzeum.** a) *Az állattani osztály* tartalma az 1889. évi kimutatás szerint a következő: 592. szám. 2277 darab

1402 frt 10 kr értékben, most 635 szám. 2320 drb 1503 frt 28 kr. értékben. Készpénzen vettünk a múlt évben egy szétszedhető emberi szemet porcellán anyagból 14 frtért, 3 drb borszesz készítményt (Trichina spiralis, Echinocon hominis, Argironata aquatica) 3 frtért madár állványdeszkát készítettünk (54 db) 2 frt 70 kr., 19 db éneklő madarat szereztünk Kunszt K.-tél (Somorja) 23 frt 08 krért s általa 30 db — s egykor a nemz. muzeumtól kapott — madárbőrt tömettünk ki 32 frtért. — Ajándékba kaptunk: dr. Richter Aladár urtól 13 faj édes vizi csigát, dr. Kellner Viktor urtól (Dobsina) egy Certhia familiárist, Anthony Károly ur szives volt díj nélkül kitönni egy hattyt; Okolicsányi János és Bodor Dező tanulók az iskolai praeparáló gyakorlatokhoz számosabb állathullát szolgáltatottak, melyek közül a sikerültebb a gyűjteménybe fog jutni.

b) A növénytan osztály a múlt évben lón rendezve. Tartalma a következő:

	szám	darab	frt kr.
I. Készülékek, növények	7	7	16-50
II. Mikroszkopi készítmények	10	10	8-55
III. Fanemek és szerek	41	95	23-20
IV. Növényrészek	83	83	23—
V. Száritott növények :			
a) Exogenae	850	1419	80—
b) Endogenae	147	193	
c) Cryptogamae	58	72	
Összesen:	1196	1879	151-25

E gyűjtemények értékéhez a gymnásiumi pénztára csupán 23 frt 30 krral járult (l. I. sz. és 3 db mikrosk. praeparatum), a többi mikrosk. készítmény dr. Richter Aladár ur ajándéka 6 frt 75 kr. értékben; a fanemek és szerek gyűjteményét az 1867. évi, Rimaszombatban rendezett gazdasági és iparkiallítás alkalmával a Kóburg hercegi uradalomtól (Beauregard L.) ajándékba kapta a gymnásium; a növényrészek és száritott növények gyűjteményét Fábry János tanár gyűjtötte és ajándékozta 108 frt értékben. Marburgból megszereztük a Noll-féle készüléket a [sejtek növekedésének demonstrálásához, 12 frt értékben. — A termés gyűjteményt szaporították: Alexy Dezső, Okolicsányi János, Vitis Vilmos tanulók és Soós Lajos joghallgató sulyomterméssel.

c) **Az ásvány- kőzet- földtani osztály** most van rendezés alatt. A régebben megszámlált darabok száma 2300 Ez évben Szakall Kálmán tanuló 3 drb ásványnyal és 3 féle üvegsalakkal gyarapította. A rendezéshez szükséges 200 drb ásványtartót készítettünk 17 frtért. Részletes kimutatást ez osztályról a jövő évben közlünk.

Physikai szertár ez évi szaporodása:

Heliostat	52 frt — kr.
Diaphragma a heliostathoz	7 frt 50 kr.
Rés a heliostathoz	9 frt — kr.
Szines üvegek a napállítóhoz	1 frt — kr.
Szines korongok.	3 frt — kr.
Normal hőmérő	5 frt — kr.
Araeometer	1 frt 35 kr.
Üvegúra légszivattyúhoz	2 frt — kr.
Kénesötüntető készülék	5 frt — kr.
Declinatio és inclinatio készülék	10 frt — kr.
Vegyteni szerek	34 frt — kr.
Vegyteni anyagok	42 frt — kr.

Összesen: 171 frt 85 kr.

Novék Béla IV. o. t. több üvegedényt ajándékozott.

A vegyteni szertár 84 számmal.

d) **Földrajzi tanszereink** ez évben 2 darabbal szaporodtak, u. m. Gönczy-Berghaus-féle Európa fali-térképével 7 frt 10 kr. értékben és az 5 emberi faj színezet fali képével 2 frt 15 kr. értékben, együtt 9 frt 25 kr. értékben. Ezekkel együtt van 56 drb kézi és fali térképünk, 8 drb ég- és földgömbünk.

e) **A történelem tanításához** Baksai István tanár az általa szerkesztett „több európai uralkodó ház nemzetségi táblázatát“ ajándékozta, melyért neki e helyen is köszönetet mondunk.

f) **A regiség- és penzgyűjtemény** részére Husek Gy. tanuló egy db 15 kros (1849.) bankjegyet, Lengyel Ábrahám ur (Uzapanyt) 1 db lengyel ezüstpénzt ajándékozott.

Az utóbbi napokban néhai Csider Károly ur hagyatékából ns. Csider László ur ajándékozta a következőket: 3 darab olasz ezüst pénz, 2 db 50 centime ezüst, 2 db 5 és 10 cent. réz, 6 db 10 kr. osztrák bankó 1860-ból, 2 db 5 firtos oszt bankó 1866-ból, egy db bronzérem 1866-ból, 1 db insbrucki érem, 1 db londoni érem, 1 db utazási érem 1857-ből, 1 db Széchényi emlékérem 1860-ból, 17 db külföldi régi pénz. 1 db házassági érem 1854-ből, 2 db ezüst magyar 10 kros 1 db ezüst tizes 1843-ból. 1 db 5 kajczáros 1859-ből, 3 db (5, 10, 20.) schweizi ezüstpénz, 3 db 5-ös ezüst német pénz, 1 db 20, 1 db 10, pfenning, 2 db 50 centime, és db 1/2 frankos ezüstpénz.

Ezzel együtt van 1001 db.

g) **Kézműtárgy**: 11 db.

IX.

Ifjusági egyesületek.

a) *Önképzőkör.*

A „Tompá Mihály“ nevről nevezett ifjusági önképzőkör 1889 szept. 7. tartotta alakuló közgyűlését Bodor István tanár-elnök elnökléte alatt. Ifjusági elnökké megválasztotta a kör Szabó László, titkárrá Hrecska László, főjegyzővé Csapó János, pénztárnokká Kovalik János VIII-ik, ellenőrre Ladányi Béla, aljegyzővé Kovács László VIII-ik osztálybeli tanulókat. Ez időtől kezdve egészen 1890. június 15-ig szakadatlanul folytatta működését, mely idő alatt 31 rendes és 2 díszülést tartott. Ez utóbbiak egyikét október 6-án, másodikat pedig márczius 15-én mely utóbbinak méltóságát nagyban emelte az előljáróság, tanári kar és városunk és vidéke értelmiségének jelenléte. A márczius 15-én tartott hazafias ünnepély műsorozata s következő volt: 1. Énekkar. — 2. Alkalmi beszéd, Bodor István tanár-elnöktől: — 3. Márczius 15-ikén Szuhay Benedektől, Szavalta Vinis Viktor. — 4. „Visszaemlékezés a közvélemény asztalára“ Jaczkó Páltól. — 5. Énekkar. — 6. „Márczius 15-ikén“ Borsody Bélától, szavalta Csapó János. — 7. „Bém apó“ történeti rajz. Baksay Dezsőtől. — 8. „Az agg honvéd“ költemény Szabó Lászlótól. — 9. „Három kő“ Dr. Veres Samu tanártól. — 10. Énekkar. — Az ünnepély a gymnásiun tágas torna esarnokában volt, melyet zsufoolásig megtöltött a legválogatottabb mindkét nembeli közönség.

A rendes üléseken a titkári hivatalhoz beadott munkák s az ezekre irt bírálatokat olvastuk fel s eszmecsere után, mely sok tekintetben bir képző hatással az ifju gondolkozásmódjára, tárgyvismeretetésének fejlesztésére és ítélő tehetségének erősítésére hoztunk határozatot. — Ugyanitt hallgattuk meg a tisztviselők székfoglaló beszéleit, melyeknek tárgya a tudományágak egyes nevezetesebb mozzanataiból vétetvén legtöbbsnyire lélekemelő és tanulságosak voltak. — A kezdő tagok csak egyszerű szavalatokkal, a régiek pedig az általuk szavallattárgyul választott művek széptani fejtegetésével tettek tanubizonyságot tárgyismeretükről. A titkári hivatalhoz beadott a pályaműveken kívül 60 dolgozat és 52 bíralat. — Emlékkönyvbe iratott: 2 elemzés, 3 költemény, 5 tanulmány, ezek közt két székfoglaló; dicséretben részesült 1 székfoglaló, 6 elemzés, 11 költemény s 18 bíralat, méltányoltatott 9 költemény és 5 bíralat; a többiek mind

gyöngye kísérletek voltak. Szavalt 39 tag. A szavalók közül 21-en részesültek dicséretben

A tanári kar által kitűzött pályakérdésekre 10 pályamunka érkezett. Ezek: 1. Vörösmarty „Cserhalom“ című költeményének szép-tani méltatása 2. — 2. Horac és Moecenas viszonya, — 3. Házi eszközeink erőmütani szempontból 3 db. — 4. Perikles és kora 1 db. s 5 két leíró költemény.

A beérkezett művek közül a egyes szaktanárok birálata alapján nyertesek lőnek: Ladányi Béla VIII-ik osztálybeli tanulónak tanulmánya Horac és Moecenas viszonyáról. Jutalma a társulati első díj (6 frt.) Ugyancsak Ladányi Béla nyerte a Jánosdeák Andrásné által fia László emlékére tett alapítvány kamatainak egyik felét (5 frt.) „Cserhalom“-ról írt aesthetikai tanulmányával. Ugyanezen alapítvány kamatainak másik felét Kovács László VII. o. b. tanuló értekezése nyerte el „Házieszközeinkről.“ A Szabó Márton-féle alapítvány kamatát (5 frt) ugyancsak Kovács Lászlónak „Cserhalom“-ról írt tanulmánya nyerte. A Fülep Béla emlékére tett alapítvány kamatát (4 frt 50 krt) nyerte Szabó László „Perikles és kora“ című dolgozata. A társulati kis díj (3 frtot) Jaczko Pál VIII. osztálybeli tanuló Horác és Moecenasról írt művének adatott jutalmul. Dicséretet nyertek: Ladányi Béla „Házieszközeinkről“ írt tanulmánya és „Karácsony est“ című költeménye. Szabó László „Tájkép“ című verse és Kovalik János VIII. o. b. t. tanulmánya házieszközeinkről.

A társulat zárinnepélyét 1890. június 15-én tartotta diszes közönség jelenlétében, a következő műsorozattal: 1. Énekkar. — 2. Megnyitó beszéd Bodor István tanár-elnöktől. — 3. Titkári jelentés, felolvasta Hreckska László titkár. — 4. „A néma lant“ költemény Szabó Lászlótól. — 5. „Az elegia fejlődése“ Bazovszky Lajos VII. osztálybeli tanulótól. — 6. Vörösmarty „Cserhalom“ című művének aesthetikai méltatása, pályanyertes mű Kovács László VII. osztálybeli tanulótól. — 7. „A vig szüret“ Tompától, szavallja Vitályos József VII. o. b. tanuló. — 8. „A görög dráma“ székfoglaló, Kovalik János VIII. o. b. tanulótól. 9. „Angyal és Ördög“ Szász Károlytól, szavalta Vinis Viktor VII. o. b. tanuló. — 10. „Házieszközeink erőmütani szempontból“, pályanyertes mű, Ladányi Béla VII. oszt. tanulótól. — 11. „Simon Judit“ Kis Józseftől, szavalta Novék Béla V. o. b. t. — 12. Énekkar.

A társulatnak volt 25 rendes és 37 pártoló tagja. — Vagyona tőkésítve 181 frt 35 kr. *Bodor István, elnök.*

b) Ifjusági gyámintézet.

Ifj. gyámintézetünk ez évben 16-ik évét töltötte be s igyekezett ifjuságunkban a jótékonyág és áldozatkészség nemes érzelmeit felébreszteni. A befolyt adomány a következő: I. osztályban 6 frt 88 kr., II. oszt. 5 frt, III. oszt. 4 frt 55 kr., IV. oszt. 3 frt 84 kr., V. oszt. 1 frt 37 kr., VI. oszt. 1 frt 37 kr., VII. oszt. 1 frt 92 kr., VIII. oszt. 1 frt 99 kr. Ehhez adva a mult isk. évi 79 kr. maradványt és 29 kr. kamatot, a teljes bevétel 28 frt. Ez összeget gyámintézetünk alapszabályai értelmében a tanári kar következő czélokra osztotta szét: 1. a gömőri ev. ref. egyházmegyei gyámoldának 9 frt. 2. az e. e. e. gyámintézetnek 8 frt. 3. A Leopoldianumra 1 frt. 4. a budapesti prot. árvaháznak 3 frt. 5. helybeli tanári nyugdíjintézetünknek 6 frt., összesen 27 frt, a felmaradó összeg szétküldés postai költségére s a jövő év javára maradván.

Sárkány Imre, mint az ifj. gy. i. elnöke.

X.

Tápointézet.

A tápointézetbe a főgymnásium bármely rendes tanulója hitfelekezeti külömbiség nélkül vétetik föl, ha a kellő díjat félvévenként az intézet gondnokánál előlegesen befizeti. Szegénysorsu, de szorgalmas és jómagaviseletű növendékek díjelengedésben is részesülhetnek, a mi azonban csak az ebédre vonatkozhatik, ha ez iránt hiteles vagyontalansági és az előző tanévről jó eredményt feltüntető iskolai bizonyítvánnyal ellátott kérvényeiket főgymnásiumi igazgatóságunkhoz legkésőbb augusztus hó 15-ik napjáig beküldik. De hogy minél többen ily kedvezményben részesülhessenek, intézetünk évről-évre mindkét prot. felekezeti lelkes közönségünk s minden nemes tanügybaráthoz bizalommal kénytelen fordulni és pártfogását, áldozatkészségét ismételve igénybe venni. Nem akarjuk és nem szeretjük hinni, hogy a humánus intézetek ezen jótékony éltető forrása, mely a reformáció ideje óta oly bőven és gazdagon buzdott, most egyszerre apadni fog. Mert nemcsak városunk, megyénk, de hazánk legtávolabb eső részeiben is még mindig találkozott meglehetősen számu pártfogó, ki meleg rokonszenvét ezen egyetlen egyesült prot. főgymnásium iránt épen ez által mutatja, hogy jól szervezett tápointé-

zetéről kegyesen megemlékezik és ezt évek hosszú során hathatósan segítse, gyámolítja.

Az ellátási díj egy egész iskolai évre ebedért 26 frt. vacsoráért 16 frt és evőeszközök használatáért 40 kr., összesen 42 frt 40 kr.

Ebédre kapnak a tanulók marhahús levest árpadara, köles vagy rizskásával s olykor tésztával, $\frac{1}{7}$ kgr. húst, külön sűrű ételt, ünnep- és vasárnapokon sült marhahúst, egyszer túrósgalushát és $\frac{1}{4}$ kgr. naponta süttött friss kenyeret; vacsorára pedig elegendő főzeléket, egyszer túrósgaluskát, kétszer gulyás húst, egyszer marhahús peccsenyét és fejenként ismét $\frac{1}{4}$ kgr. kenyeret.

A tápintézetbe ez idén 62 tanuló vétetett föl, 8-al kevesebb mint az előző évben. Ezek közül csak egy nem járt vacsorára, a többi ebédet és vacsorát is fogadott. A második félévben kilépett kettő és helyökbe jött egy; egy pedig alig beiratkozott, más nap már is eltávozott és így az végéig 60 maradt. Ebéddijmentes volt két tanuló, 8 frtot fizetett 1, 10 frtot 2, 12 frtot 3, 14 frtot 1, 16 frtot 5, 18 frtot 2 és így 16 tanuló 222 frt kedvezményben részesült.

A múlt 1888/89-ik tanévben a bevétel volt kérvényezés útján 699 frt 52 kr., tápdijakból 2419 frt 67 kr. Elelmezésre kiadás volt 2566 frt 64 kr., vegyes 616 frt 21 kr. Minden tanulónak ellátása 47 frt 21 krba került és így mindegyiknél pótolta az intézet 5 frt 11 krt s a tanév elején elengedett 384 frt kedvezményen felül 342 frt 37 krt, összesen 726 frt 37 krt.

A tápintézet jóltevői közt különösen kiemelendő a helybeli takarékpénztár és a gömörmezei nép- és iparbank, az előbbi ugyanis 20 frttal, az utóbbi 10 frttal gyarapította alaptőkéjét. Az ez idei kérvényezett összeghez jelentékenyebb adományokkal járult Rimaszombat városa 6 frt, Dapsy Vilmos ur ő méltósága 5 frt, dr. Senka József ur kórházi főorvos Kassán 5 frt, Nyiregyháza városa 5 frt, Sárkány József ur Kis-Körösön 5 frt, báró Prónay Dezső ő méltósága Acsán 10 frt, Stühmer kereskedő ezég Budapesten 5 frt, Budapest főváros tanácsa 5 frt, a fürdő közönség Feketehegyen 7 frt. — A Miklóvics György-féle alapítvány kamataiból, mint évekkel ezelőtt, úgy az idén is a végrendelkezés értelmében Szent György napján ünnepélyes vendégségben részesült a tápintézeti ifjuság. Megemlékező még, hogy Kálmán János és Lajos derék mészárosaink a marhahusnak kilóját $28\frac{1}{2}$ kron számították az intézetnek; ugyszintén Molnár János helybeli sütőmester a kenyérnek kilóját $8\frac{1}{4}$ kron szolgáltatá ki. — Mindazon lelkes jóltevők, kik a szegényebb sorsu tanulók

ezen valóban üdvös intézménye iránt szives áldozatkészségükkel anynyi meleg részvétet tanusitanak, fogadják e helyütt is őszinte hálás köszönetünket.

Polnis János, tápint. gondnok.

XI.

Tanári nyugdíjintézet és segélyző egyesület.

Itju intézményünk a folyó 1890-ik évvel a 9-ik életévét éli. Az évtizedek mulasztása egyhamar helyre nem hozható, mindamellett a nagyérdemű közönségnek, főleg a tisztelt szülőknek évről-évre növekedő áldozatkészsége mind jobban segélyünkre siet, és mi ha nem is teljes megnyugvással, de mégis némi reménységgel tekintünk a bizonytalan jövő elé, — hogy abban a magunk erőtlenségében, avagy árváinknak elhagyatottságában az izmosodó alaptőke, képes lesz nekünk némi támogatást nyújtani. Az 1889—90-ik tanév elején városunk több tekintélyes nője tanárkarunkat egy diszes aranykönyvvel ajándékozta meg, egyttal annak lapjain többek által részint egyszerűszermindenkorra szóló, réssint a jövőre is ígéretet tevő adományozót voltak szivesek ügyünknek szerezni. Hálás szívvel örökítjük meg özv. Nagy Ferenczné szül. Zatrogh Julianna, özv. Kovács-Rubini Antonia, Raisz-Marikovszky Emma, Groó Vilmosné, Glaufr Pálné, özv. Borsody Károlyné, Törköly Józsefné, Henyey Kálmánné s Liszka Józsefné urnők neveit, kiknek fentjelzett buzgalma minket egy diszes aranyozott könyvhöz s azon felül 30 frt készpénzadományhoz is juttatott. Az aranykönyvbe bejegyzett jótéveink: Teörök Vilma 5 frt, dr. Szabó Samuné 5 frt, Baksay Józsefné 5 frt, Kiszely Malvin 1 frt, felesleg 2 frt, Raisz-Marikovszky Emma 5 frt, Groó Vilmos 5 frt, Henyey Kálmánné 2 frt, Liszka József 5 frt. Ezen adományokon felül adományoztak: Batta Sámuel 5 frt, Kalla Mihály 10 frt, Fáy Barnabás 100 frt, Ledniczky József 2 frt, Rimaszombat és vidéke nőekyesület egy estély tiszta jövedelmét 351 frt 54 kr, Raisz-Marikovszky Emma újból 5 frt, a gömöri ev. ref. egyházmegyétől 2 frt 51 kr, Gömörmezei nép- és iparbank 20 frt, Takarékpénztár 50 frt, ifj. gyámintézet 6 frt, Mihalik Dezső 18 frt, Félix Pálné szül. Reguly Johanna a testvére Reguly Pál emlékére 200 frt, Csinder Károly 100 frt. Az ez évi adományok 899 frt 5 kr. Ezzel nyugdíjintézeti tőkénk június 30-ig 5287 frt 37-krre emelkedett.

Fogadják szives jó teveink iskolánk és a tanári kar hálás köszönetét.

XII.

Tanuló ifjuság névsora.

I. Osztály.

- Ádám József, izr. Feled, Gömörmege.
 Alexy Sándor, ev. ág. Sztrázsa, Szepesmege.
 Angyal Ödön, izr. Rimaszombat, Gömörmege.
 Balázs Lajos, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmege.
 5 Batta Samu, ev. ref. Beje, Gömörmege.
 Benkár József, ev. ág. Likér, Gömörmege.
 Benke András, ev. ág. Gesztes, Gömörmege.
 Berger Adolf, izr. Rimaszombat, Gömörmege.
 Botto János, ev. ág. Lukovistye, Gömörmege.
 10 Braun Gyula, izr. Rimaszombat, Gömörmege.
 Bródy József, izr. Rimaszombat, Gömörmege.
 Bún Bálint, róm. kath. Dobóca, Gömörmege.
 Csabay Béla, ev. ref. Balog, Gömörmege.
 Csabay Zoltán, ev. ref. Balog, Gömörmege.
 15 Czimet Dezső, izr. Rimaszombat, Gömörmege.
 Dapsy Rezső, ev. ref. Szkáros, Gömörmege.
 Diekmann Jenő, izr. Rimaszombat, Gömörmege.
 Dienes István, róm. kath. Balogfálya, Gömörmege.
 Eckstein Lajos, izr. Rimaszombat, Gömörmege.
 20 Fillo András Gusztáv, ev. ág. Breznóbánya, Gömörmege.
 Fülöp Béla, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmege.
 Gottlieb Ármín, izr. Felső-Balog, Gömörmege.
 Grossmann Dezső, izr. Méhi, Gömörmege.
 Gubeso Antal, ev. ág. Lipócz, Gömörmege.
 25 Habán Mihály, ev. ág. Tamásfala, Gömörmege.
 Hämrich Lajos, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Hennyei Kálmán, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmege.
 Holéczy Samu, ev. ág. Z.-Lipese, Zólyommege.
 Hruska Samu, ev. ág. Klenócz, Gömörmege.
 30 Imrey János, ev. ág. Osgyán, Gömörmege.
 Ivaryik István, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Jurasko László, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Kárász András, ev. ref. Bakos-Török, Gömörmege.
 Kovács Emil, ev. ág. Cserenyesény, Gömörmege.
 35 Kovács Lajos, ev. ref. Osákvár, Fehérmege.
 Kovács Pál, róm. kath. Harkács, Gömörmege.
 La zkovicz Gyula, róm. kath. Putnok, Gömörmege.
 Laskay András, ev. ref. Nagy-Halász, Szabolesmege.
 Lengyel Gyula, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmege.
 40 Novek Dezső, róm. kath. Ujantálvölgy, Gömörmege.
 Osztricza János, ev. ág. Klenócz, Gömörmege.
 Pek Hugo, róm. kath. Kokova, Gömörmege.

- Piater Pál, ev. ág. Klenócz, Gömörmege.
 Rábely Béla, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 45 Ruffiny Aladár, ev. ág. Dobsina, Gömörmege.
 Ruszkay István, ev. ref. Jánosi, Gömörmege.
 Simon Gyula, róm. kath. Cserépvárallya, Borsodmege.
 Singer Leo, izr. Budapest, Pestmege.
 Skrovina János, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommege.
 50 Szabó László, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Szarvas Kálmán, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Szlopovszky Gyula, ev. ág. Kokova, Gömörmege.
 Szopata Dezső, róm. kath. Rimabrézó, Gömörmege.
 Timko Gyula, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 55 Uthy Kálmán, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Ványi Zoltán, ev. ref. Balog, Gömörmege.
 Vitéz Dezső, ev. ág. Pádár, Gömörmege.
 Vladár Márton, ev. ág. Nagy-Csepesen, Turóczmege.
Mágántanuló: Verseghy Pál, r. k. Pongyelok, Gömörmege.

II. Osztály.

- Absalon Vilmos, ev. ág. Matheócz, Szepesmege.
 Asztalos Ferencz, ev. ref. Heőpapi, Borsodmege.
 Bogár Ármín, izr. Észtrény, Gömörmege.
 Cziner Zoltán, izr. Heves, Hevesmege.
 5 Dienes Gyula, ev. ref. Velezd, Borsodmege.
 Dolnyau Samu, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommege.
 Dráskóczy Mráton, ev. ág. Honhalma, Gömörmege.
 Engler János, ev. ág. Breznóbánya, Zólyommege.
 Gelb Mór, izr. Jánok, Abaujmege.
 10 Groó Béla, ev. ág. Rimaszombat, Gömörmege.
 Hämrich Ferencz, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Hevessy Pál, ev. ág. Poszoba, Gömörmege.
 Hollander László, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Huszth Aladár, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmege.
 15 Keszler László, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Koncsek Ferencz, ev. ág. Apátfala, Trencsénmege, ism.
 Kozák István, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Kubinyi Zoltán, ev. ág. Özövekfala, Gömörmege, kmít.
 Kuchta Pál, ev. ág. Tiszolcz, Gömörmege.
 20 Leffler Andor, ev. ág. Rimaszombat, Gömörmege.
 Lehoczky Márton, ev. ág. Liptó-Szent-Miklós, Liptómege.
 Losonczy Kálmán, ev. ref. Rimaszszécs, Gömörmege.
 Lőkös Sándor, ev. ref. Aggtelek, Gömörmege.
 Markoviczky Lajos, ev. ág. Markovicz, Turóczmege.
 25 Matós Barna, ev. ref. Csíz, Gömörmege.
 Németh Géza, róm. kath. Rimaszombat, Gömörmege.
 Neuman Albert, izr. Losoncz, Nógrádmege.
 Osváth Béla, ev. ref. Ragály, Gömörmege.
 Percz József, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmege.

- 30 Plauka István, ev. ág. Feled, Gömörmegye.
 Pollyák Géza, ev. ág. Besztercebánya, Zólyom megye.
 Róth Gyula, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmegye. ism.
 Ruskay Gyula, ev. ref. Jánosi, Gömörmegye.
 Schweiczer Miksa, izr. Salgó-Tarján, Nógrádmegye.
 35 Schweiczer Sándor, izr. Salgó-Tarján, Nógrádmegye.
 Simon Lajos, róm. kath. Cserépvárallya, Nógrádmegye.
 Skrovina András, ev. ág. Breznóbánya, Zólyom megye.
 Soós József, ev. ref. Rimaszombat, Gömörmegye, ism.
 Steiner József, izr. Balassa-Gyarmat, Nógrádmegye.
 40 Szachs Mór, izr. T.-Szt.-Márton, Turóczmegye.
 Szakall Miklós, ev. ref. Puszta-Moldány, Somogy megye, ism.
 Tóth Kálmán, ev. ref. Nyir-bogdány, Szabolcs megye.
 Törköly József, ev. ág. Rimaszombat, Gömörmegye.
 Ujáh Árpád, ev. ág. Merény, Szepes megye.
 45 Vikoukal Béla, róm. kath. Kassa, Abauj megye.
 Vlachó Béla, ev. ág. Ispánmező, Gömörmegye.
 Weszthoff Károly, ev. ág. Nándorhuta, Gömörmegye.

III. osztály.

- Ádám József, izr. Rimaszombat.
 Alexy Pál, ev. ág. Matheócz, Szepes megye.
 Asztalos Gyula, ev. ref. Heőpapi, Borsod megye.
 Báthty Lajos, ev. ref. Serke, Gömörmegye.
 5 Batta Bertalan, ev. ref. Beje, Gömörmegye.
 Borsody Károly, ev. ág. Rimaszombat.
 Braun Gyula, izr. Détér, Gömörmegye.
 Büchler Gyula, izr. Ajnácskő, Gömörmegye.
 Csipka János, ev. ág. Fűrész, Gömörmegye.
 10 Engler Lajos, ev. ág. Klenócz, Gömörmegye.
 Fabriczius János, ev. ág. Klenócz, Gömörmegye.
 Fábry Zoltán, ev. ág. Rimaszombat.
 Fáy Antal, róm. kath. Serke, Gömörmegye.
 Finka Oszkár, róm. kath. Zólyom megye.
 15 Hennyey László, ev. ref. Rimaszombat.
 Horváth Gyula, róm. kath. Osgyán, Gömörmegye.
 Hubay Kálmán, ev. ref. Tamásfala, Gömörmegye.
 Institorisz Endre, ev. ág. Rimaszombat.
 Ivánka Milán, ev. ág. Turócszentmárton, Turóczmegye.
 20 Járossy Mihály, ev. ág. Tamásfala, Gömörmegye.
 Kalchbrenner Hugó, ev. ág. Helpa, Gömörmegye.
 Kaszper László, ev. ref. Rimaszombat.
 Koncsek Károly, ev. ág. Apátfalva, Trencsén megye.
 Lévay József, ev. ref. Rimaszombat.
 25 Lajko Lajos, ev. ref. Rimaszombat.
 Lusztig Sándor, izr. Osgyán, Gömörmegye.
 Marczell Béla, ev. ág. Rimaszombat.
 Marczell Gyula, ev. ág. Rimaszombat.

- Netkovszky Ödön, róm. kat. Rimaszombat.
 30 Neuman Aladár, izr. Kokova, Gömörmegye.
 Papp Dezső, ev. ref. Szkaros, Gömörmegye.
 Szigyártó Gyula, róm. kath. Tamásfala, Gömörmegye.
 Szelkovicz György, róm. kath. Hangony, Gömörmegye.
 Uthy Béla, róm. hath. Rimaszombat.
 35 Volko Gyula, ev. ág. Rimaszombat.
 Wiesinger Frigyes, ev. ág. Dobsina, Gömörmegye.
Magantanulók: Beniacs Fedor, ev. ág.
 " Hevessy Béla, ev. ág.
 " Jankovich Miklós, róm. kath.

IV. osztály.

- Angyal Sándor, izr. Rimaszombat.
 Botta Pál, róm. kath. Rimaszombat.
 Dráskoczy Gábor, ev. ág. Rimaszombat.
 Fövenyessy Bertalan, ev. ref. Hamva, Gömörmegye.
 5 Gelle Barna, ev. ref. Rimaszombat, kimaradt.
 Glauf Pál, ev. ág. Rimaszombat.
 Holich Béla, róm. kath. Forgácsfala, Gömörmegye.
 Juhász Dezső, róm. kath. Varasszó, Hevesm.
 Kolláth Gyula, ev. ref. Putnok, Gömörmegye.
 10 Koós Mihály, ev. ref. Alsófalva, Gömörmegye.
 Liszka Károly, ev. ág. Rimaszombat.
 Liuba Livius, gör. kel. Rimaszombat.
 Nagy Lajos, ev. ref. Rimaszécs, Gömörmegye.
 Pongó Mihály, ev. ref. Runya, Gömörmegye.
 15 Rajsz Dezső, ev. ág. Rimaszombat.
 Spanko Rudolf, ev. ág. Nyustya, Gömörmegye.
 Br. Strallendorf Bruno, róm. kath. Feled, Gömörmegye.
 Szakall Kálmán, ev. ref. Rimaszombat.
 Szeidner Mór, izr. Kokova, Gömörmegye.
 20 Széplaky Gyula, ev. ref. Rimaszombat.
 Szlopovszky Károly, ev. ág. Kokova, Gömörmegye.
 Szontagh László, ev. ág. Budapest.
 Tóth Bertalan, ev. ref. Serke, Gömörmegye.
 Turnyi Ferencz, róm. kath. Rimaszombat.
 25 Ujáh Zoltán, ev. ág. Merény.
 Weinfeld Andor, izr. Rimaszombat.
 Zatyko János, ev. ág. Nyustya.
 Ziman Ede, ev. ág.

V. osztály.

- Alexy Dezső, ev. ág. Matheócz, Szepesm.
 Báthory Andor, ev. ref. Rimaszombat.
 Bendik János, ev. ág. Csehbrézó, Nógrádm.
 Bodor István, ev. ref. Rimaszombat.
 5 Husek Gyula, róm. kath. Rimaszombat.

- Keszler István, róm. kat. Jánosi, Gömörmegye.
 Kohuth János, ev. ág. Turócszentmárton, Turóczm.
 Komlóssy Gyula, róm. kath. Rimaszombat.
 Kovalik István, róm. kath. Námesztó, Arvam. kimaradt
 10 Marczell Kornél, ev. ág. Rimaszombat.
 Müller Ede, róm. kath. Aszód, Pestpilissoltkiskunm.
 Netkovszky Albert, róm. kath. Rimaszombat.
 Novék Béla, róm. kath. Ujantálvölgy, Gömörmegye.
 Okolicsányi János, ev. ág. Ráhó, Gömörmegye.
 15 Róth Róbert, ev. ág. Nagyszalók, Szepesmegye.
 Schweiczer Arthur, izr. Rimaszombat.
 Seres Barna, ev. ref. Martonfalva, Gömörmegye.
 Szabó Elemér, ev. ref. Rimaszombat.
 Szarvas Béla, róm. kath. Rimaszombat.
 20 Törköly László, ev. ág. Rimaszombat.
 Vajszada Dezső, róm. kath. Osgyán, Gömörmegye.
 Vinis Vilmos, ev. ref. Tamásfalva, Gömörmegye.
 Zachar Gusztáv, ev. ág. Rimaszombat.

VI. Osztály.

- Asztalos Kálmán, ev. ref. Heves, Hevesmegye.
 Baksay József, ev. ref. Rimaszombat.
 Guhr Mihály, ev. ág. Negy-Szalók, Szepesmegye.
 Hoselicz Gyula, izr. Zsámbokrét, Nyitrámegye.
 5 Katona István, ev. ref. Sőreg, Gömörmegye.
 Kosztra János, ev. ág. Rimaszombat.
 Lengyel Iván, ev. ref. Rimaszombat.
 Liszkay Gusztáv, ev. ág. Selmezbánya, Hontmegye.
 Pivko Gusztáv, ev. ág. Benyicz, Turóczmegye.
 10 Puschman Frigyes, róm. kath. Badin, Zólyommegye.
 Schweiczer Jenő, izr. Salgó-Tarján, Gömörmegye.
 Wiesinger Károly, ev. ág. Bazin, Pozsonymegye.
 Vincze István, ev. ág. Osgyán, Gömörmegye.

VII. Osztály.

- Ablonczy Pál, ev. ref. Kelemér, Gömörmegye.
 Bazovszky Lajos, ev. ág. Zavada, Nógrádmegye.
 Holub Emil, ev. ág. Nagy-Rőcze, Gömörmegye.
 Kovács László, ev. ref. Rimaszombat.
 5 Krsák Ödön, róm. kath. Divény, Nógrádmegye kimaradt.
 Ladányi Béla, róm. kath. Kassa, Abaujmegye.
 Lattyák Nándor, róm. kath. Chyzsne, Arvam.
 Müller Lajos, róm. kath. Budapest, Pest-Pilis-Soltmegye.
 Pál Gyula, ev. ref. Dédes, Borsodmegye.
 10 Pivko Vladimir, ev. ág. T.-Szt.-Márton, Turóczmegye.
 Pollák János, róm. kath. Alsó-Kubin.
 Vinis Viktor, ev. ref. Rimaszombat.

Vitályos József, ev. ref. A.-Balog, Gömörmegye.
Magantanuló: Groszberger Ernő, izr. Pálfalva, Nógrádmegye.

VIII. osztály.

- Baksay Dezső, ev. ref. Rimaszombat.
 Csapó János, ev. ref. Rimaszombat.
 Csesznok Pál, ev. ref. Rimaszombat.
 Gloser Rezső, róm. kath. Merény, Szepesmegye.
 5 Hajsó Gusztáv, ev. ág. Várgede, Gömörmegye.
 Holles László, ev. ág. Csetnek, Gömörmegye.
 Horváth Kálmán, róm. kath. Osgyán, Gömörmegye.
 Hreska László, róm. kath. Rimaszombat.
 Jaczko Pál, ev. ág. Rimaszombat.
 10 Klacsko József, róm. kath. Rimaszombat.
 Kovalik János, róm. kath. Námeztó, Arvam.
 Kun László, ev. ref. Szirák, Nógrádmegye.
 Mersicz Lajos, róm. kath. Likér, Gömörmegye.
 Szabó László, ev. ref. Kemece, Szabolcsmegye.
 15 Szarvassy Gyula, róm. kath. Debreczen, Hajdumegye.
 Szilvássy Károly, róm. kath. Cserép-Várallya, Borsodmegye.

XIII,

A tanulókra vonatkozó statisztikai adatok.

- A tanév folyama alatt felvétetett 241 tanuló, — 235 rendes és 6 magán növendék.
 A tanév végén vizsgát tett 230 rendes és 6 magán növendék, 5 évközben kimaradt.
- Előmenetelőket tekintve:*

a) minden tantárgyból jeles	9 tanuló, 3·81%
b) minden tantárgyból legalább jó	43 tanuló, 18·22%
c) minden tantárgyból legalább elégséges	128 tanuló, 54·23%
d) 1 tantárgyból elégtelen	21 tanuló, 8·89%
e) 2 tantárgyból elégtelen	11 tanuló, 4·66%
f) több tantárgyból elégtelen	21 tanuló, 8·89%
- Vallásra nézve volt:*

a) Ev. ágost hitv.	82	d) Görög keleti	1
b) Ev. ref. hitv.	64	e) Izraelita	31
c) Római kath.	58	Összesen	238
- Anyanyelvre nézve volt:*

a) Magyar	185	c) Tót	36
b) Német	15	Összesen	236
- Nyelvismeretre:*

a) Csak magyarul beszélt	94
b) Hányan tudtak magyarul	236

6. A tanulók szülői között polgári állásra nézve volt:

a) Östermelő	46	f) Más értelmiségi	68
b) Iparos	38	g) Személyes szolgálatból élő	6
c) Kereskedő	26	h) Magánzó	1
d) Köztisztviselő	42	Összesen	236
e) Magán-tisztviselő	9		

7. A tanulók életkora a tanév végén:

10 éves	27	15 éves	27	20 éves	1
11 éves	27	16 éves	14	21 éves	3
12 éves	37	17 éves	20	Összesen	236
13 éves	25	18 éves	13		
14 éves	33	19 éves	8		

8. A tanulók illetősége, tekintve szülőiknek jelenlegi lakóhelyét:

a) Helybeli	74	d) Más államból származó	2
b) Megyebeli	78	Összesen	236
c) Más megyéből való	82		

9. A tanulók egészségi állapotát illetőleg:

a) Betegségi eset előfordult:	1. könnyű	190
" " "	2. súlyos	13
" " "	3. Járványos	60
a) Meghalt		—

10. A tanulók magaviselete:

Hány tanuló kapott	jó jegyet	157	} összesen: 230
" " "	szabályszerű jegyet	72	
" " "	kevésbé szabályszerű jegyet	1	
" " "	rosz jegyet	—	

6 magántanuló az erkölcsi magaviseletből nem osztályoztatott.

11. Fegyelmi esetek:

a) Igazgatói megrovásban részesült	24 esetben	18 tanuló
b) Tanárkari megrovásban részesült	. . . . .	4 tanuló
c) Tanács folytán eltávozott	. . . . .	1 tanuló
d) Kizáratott	. . . . .	— tanuló

12. A tanulók mulasztása:

a) Igazolt mulasztás	4588 óra
b) Nem igazolt mulasztás	207 óra
c) Nem mulasztott	21 tanuló.
d) Igazolatlanul mulasztott	52 tanuló.